

Atala

Seikkailu aarniometsässä

vicomte de François-René Chateaubriand

Project Gutenberg

The Project Gutenberg EBook of Atala, by F. R. de Chateaubriand

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this ebook.

Title: Atala Seikkailu aarniometsässä

Author: F. R. de Chateaubriand

Translator: Felix Borg

Release Date: September 30, 2015 [EBook #50084]

Language: Finnish

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK ATALA ***

Produced by Tapio Riikonen

ATALA

Seikkailu aarniometsässä

Kirj.

F. R. de CHATEAUBRIAND

Suomentanut Felix Borg

Kariston 50 p:n romaaneja N:o 13

Arvi A. Karisto, Hämeenlinna 1912.

O.-Y. Hämeenlinnan Uusi Kirjapaino

SISÄLTÖ:

Fr. de Chateaubriand.
Esipuhe.
Metsästäjät.
Uurastelijat.
Murhenäytelmä.
Hautaus.
Jälkilause.

François-René de Chateaubriand.

Keväällä v. 1801 istui Parisissa eräässä pienessä ravintolassa Champs Elyséen varrella kaksi ystävästä puolisansa ääressä. Toisen heistä, kalpean, hintelän, suunnilleen kolmikymmenvuotiaan miehen, oli vaikea rauhassa nauttia yksinkertaista ateriaansa. Hän käänteli ja väänteli itseään tuolilla ja virkkoi tuon tuostakin:

— Huomenna se nähdään. Huomenna olen minä joko kurja raukka tai kuuluisa mies.

Mies oli vicomte François-René de Chateaubriand, noitten jalosukuisten ylimysten jälkeläisiä, joilta vallankumous oli säälimättä riistänyt kaikki. Hänen ainoa veljensä oli vaimoineen päättänyt päivänsä mestauspölkylä; hänen äitinsä

ja sisarensa olivat kuolleet vankilassa kärsimyksiinsä. Itse oli hän ajoissa lähtenyt Ranskasta, samoillut pari vuotta Amerikan aarniometsissä, palannut jälleen kotiin, taistellut emigranttien joukoissa ja joutunut vihdoinkin maanpakolaisena Englantiin.

Brumairen 17:nä oli synnyinmaa taas avannut sylinsä hänelle, ja hän tuli takaisin, ansaiten niukan toimeentulonsa "Mercure de France"-lehden avustajana.

Mutta Amerikassa oleskelunsa aikana oli hän aarniometsissä, leiritulien ääressä, kirjoittanut kertomuksen nimeltä *Atala*. Kertomus oli kysymyksessä olevana päivänä ilmestynyt kirjakauppoihin, ja juuri tämä teos oli tekevä hänet "joko kurjaksi raukaksi tai kuuluisaksi mieheksi".

Huomispäivä toi hänelle mainetta. "Atala" saavutti suuremman menestyksen, ja sen tekijän nimi joutui parissa päivässä kaikkien kirjallisuutta harrastavien huulille. Napoleon Bonaparte, joka silloin hallitsi Ranskaa ensimmäisen konsulin arvonimellä, lähetti Chateaubriandin Roomaan Ranskalaisena ministerinä. Hänen välinsä Napoleonin kanssa rikkoutuivat pian, mutta hän antautui taas, tämän kukistuttua, valtion palvelukseen, ollen lähettiläänä ensin Berlinissä ja sitten taas Roomassa, kunnes vetäytyi takaisin yksityiselämään.

Hänen kirjailijamaineensa ei himmennyt. Vuonna 1826 möi hän eräälle kustannusyhtiölle koottujen teostensa painattamisoikeuden 500,000 frangista; kymmenen vuotta myöhemmin möi hän elämäkerralliset kirjoitelmansa 250,000 frangista ehdolla, että ne julaistiin vasta hänen kuolemansa jälkeen.

Kuten yllä mainittiin, tuotti "Atala" yhdellä iskulla hänelle mainetta ja kunniaa, ja "Atala" on myöskin säilyttänyt hänen nimensä jälkimaailmalle. Tämä ennen tuntemattoman runoilijan teos muodosti käännekohdan Ranskan kirjallisuudessa. Ihmiset olivat väsyneet n.k. valistusajan kuivaan, ankarien sääntöjen kahlehtiman kirjallisuudentuotteisiin ja kaipasivat runollisuutta, tunnetta ja mielikuvituksen lentoa. Tahdottiin päästä ulos tukahduttavista saleista ja leikatuihin puutarhoista vapaaseen luontoon hengittämään raitista ilmaa.

"Atala" tarjosi mitä oli odotettu ja kaivattu. Se siirsi ihmiset järkeilemään runouden keinotekoisista lehdoista ja ikävyyttävään yksitoikkoisilta lakeuksilta Amerikan karuihin aarniometsiin. Siinä jouduttiin kosketukseen mielikuvituksen ja runollisuuden, polttavien tunteitten, sykkivien suonien ja hentomielisyyden

kyynelten kanssa — sanalla sanoen: vapaan, karun luonnon ja ihmisten kanssa, jotka uskalsivat nauraa ja itkeä, vaikkakin kyyneleet toisinaan olivat ylen runsaat.

Chateaubriand'illa oli syvempikin tarkoitus kuin vain tarjota nautintoa lukijan tunteille. "Atala" on ensimmäinen rengas suuremmissa "Genie de Christianisme"-teoksessa, jolla runoilija aloitti taistelun katoollisen uskon puolesta. Hirmuvalta oli tuhonnut kristinuskon, ja Notre Dame-kirkon pääalttarilla oli tanssiva ja remuava roskajoukko kunnioittanut erästä oopperatanssijatarta korkeimman järjen esikuvana, josta olisi tuleva uudestisyntyvän Ranskan ainoa Jumala. Hirmuvaltan jälkeen avattiin tosin kirkkojen ovet jälleen, mutta ajan tapa vaati asettumaan epäilevälle, välinpitämättömälle kannalle. Chateaubriand tahtoi lietsoa uutta virikettä tuohon veltostuneeseen uskonnolliseen tunteeseen, osoittamalla mitä kauneusarvoja kristinoppi ja etenkin katoollinen oppi itsessään kätki.

Ranskasta levisi "Atala" yli koko sivistyneen maailman, ja se on käännetty likipitään kaikille kielille. Ja huolimatta siitä, että toista sataa vuotta on jo kulunut — verrattain pitkä aika kirjateokselle — ilmestyy "Atalasta" yhä uusia ja uusia painoksia.

Teoksen ikuinen nuoruus ei riipu sen kristillis-ystävällisestä tarkotusperästä — sen liiallinen tunnepuolen painostaminen vaikuttaa meistä "myöhemmän ajan lapsista" kuvitellulta ja lapselliselta — vaan runollisuudelta, jota ilmenee etenkin suuremmissa Amerikan aarniometsäkuvauksissa.

Chateaubriand kuoli 4 p:nä heinäkuuta v. 1848 ja haudattiin oman toivomuksensa mukaan Grand-Bén saarelle, lähelle Saint Maloa.

ATALA

Esipuhe.

Ranska omisti ennen muinoin Pohjois-Amerikassa suunnattomia maa-alueita, jotka ulottuivat Labradorista aina Floridaan saakka ja Atlantin rannoilta vuoririkkaan Kanadan äärimmäisille järville.

Neljä suurta jokea, joitten lähteet sijaitsivat samassa vuoristossa, jakoivat tämän laajan alueen: Sant Lorenzo-joki, joka katoaa itään ja laskee saman nimiseen lahteen, Länsi-joki, joka laskee vetensä tuntemattomaan mereen, Bourbon-joki, joka virtaa etelästä pohjoiseen ja laskee Hudsonin lahteen, sekä Meschacebe, — Missisippin oikea nimi — joka laskee Meksikon lahteen.

Viimemainittu mahtava, puolituhatpeninkulmainen joki hedelmöittää ihanata maa-aluetta, jota Yhdysvaltojen asukkaat nimittävät Uudeksi Edeniksi ja jolle ranskalaiset ovat antaneet pehmeälle kajahtavan nimen Louisiana. Tuhannet muut joet, Missiouri, Illinois, Akanza, Ohio, Wabache, Tennessee juoksuttavat veronalaisten alamaisten tavoin mikä samean mikä kirkkaan vetensä Meschacebeen.

Kun kaikki nämä joet paisuvat sadekausien vesimäärästä, kun myrskyt ovat kaataneet kokonaisia metsiä, kerääntyvät juurineen maasta kiskaistut puut matalikoille. Pian kiinnittää lieju ne toisiinsa, köynnökset punovat ne yhteen, ja

kasvit, jotka juurtuvat mihin tahansa, kiiruhtavat yhdistämään kaiken.

Vahtoavien aaltojen kulettamina luisuvat ne pitkin Meschacebea. Mukaansa temmannut joki kuletaa ne Meksikon lahteen, missä ne tarttuvat hiekkasärkkiin ja jakavat siten joen suun useampiin haarakkeihin. Toisinaan syöksee Meschacebe vuorilta raisut ryöppynsä, jotka kiitävät ohi metsän puiden ja intiaanien kivisten hautakumpujen. Sellainen on arojen Niili.

Mutta usein yhtyy luonnossa suuremoinen jylhyys ja sirous. Päävuolteen kulettaessa leikkiviä jättiläishonkia ja tammia merta kohti, uiskentelee rantojen tyyneydessä vesikasvi- ja ulpukkarykelmiä, kohoten vedestä kullankellervinä saarina. Vihreät käärmeet, siniset haikarat, ruusunpunaiset flamingot ja krokotiilin poikaset lojuvat matkustajina näillä kukkaisaluksilla. Linnut levittävät kullankarvaiset siipensä kuin purjeina, ja koko nukkuva joukko liukuu hiljalleen johonkin rauhalliseen sopukkaan.

Meschaceben molemmat rannat tarjoavat mitä merkillisimmän näyn. Idässä siintävät metsättömät ruohoaavikot niin pitkälle kuin silmä kantaa. Näyttää kuin nuo vihreät aallot kohoaisivat kohti taivaan sineä sulautuakseen siihen. Tuhansia eläimiä käsittävät puhvelilaumat samoilevat näillä rajattomilla aavikoilla. Toisinaan halkoo vuosien rasittama puhvelihärkä aaltoja, laskeutuakseen jonkun Meschaceben saaren korkeaan ruohostoon levähtämään. Kaksisarvisesta päästä ja harmaantuneesta, liejuisesta parrasta päättäen saattaisi sitä luulla joen jumalaksi, joka tyytyväisenä katselee mahtavia aaltoja ja reheviä rantoja.

Sellaiselta näyttää joen vasemmalla puolella. Mutta oikea puoli muodostaa ihmeellisen ja lumoavan vastakohdan. Kallistuneina yli kuohuvan veden, ryhmittyneinä kukkuloille ja vuorille ja siroiteltuina laaksoihin on siellä kaikennäköisiä puita, värejä ja tuoksuja toisiinsa sekottuneina, huimaavan pitkinä, korkeuksiin kohoavina. —

Villit viiniköynnökset, bignoniat ja colocyntikset suikertelevat pitkin puitten juuria, kiemurtelevat ylös oksia, tarttuvat kiinni niitten kärkiin, heittäytyvät vaahteroista tulpaanipuihin, tulpaanipuista ruusupuihin, muodostaen tuhansittain luolia, käytäviä ja aukkoja. Hakkaillessaan puusta puuhun muodostavat nämä suikerokasvit siltoja joen haarakkeitten yli, kukkaissiltoja.

Tästä rehevyydestä kohottaa magnolia jäykän päänsä, halliten valkeankukoistavana kokonaisia metsiä, palmujen löyhyttäessä sitä kevyillä,

vihreillä, viuhkanmuotoisilla lehdillään.

Moninaiset eläimet, joille Luoja on suonut nämä neitseelliset seudut asuinsijoiksi, luovat niihin eloa ja liikettä. Metsien siimeksissä keinuvat rypäleitten juovuttamat mesikämmenet jalavien oksilla. Karibut, Pohjois-Amerikan villipeurat, kylpevät jossakin järvässä. Mustat oravat ilakoivat tuuheissa lehvisissä. Varpusen kokoiset naurukyyhkysset laskeutuvat ruohostoon, joka punertaa mansikoista. Vihreät, keltapäiset papukaijat, purppurankirjavat vihertikat, tulenkarvaiset punatulkut kapuavat korkeissa kypresseissä. Kolibrit välkkyvät Florida-jasmineissa, ja saaliinhimoiset käärmeet riippuvat metsän vihreissä holveissa köynnösten tavoin, sinne tänne heiluen ja sihisten.

Toisella puolella lepää ruohoaavikko hiljaisessa, rauhallisessa unessa. Tällä puolella sitävastoin on liikettä ja elämää, linnunnokkien iskut tammenrunkoihin, risahdukset hiiviskelevien eläinten jalkojen alla, hedelmien halkeaminen eläinten hampaissa, aaltojen kohina, kumea karjunta, hilpeät liverrykset muodostavat mitä vaihtelevimman sopusoinnun tällä laajalla saloseudulla.

Mutta kun tuulenhenki sattuu eksymään näihin yksinäisiin seutuihin, pannen kaiken riippuvan heilumaan, sekoittaen valkeat, taivaansiniset, vihreät ja punaiset värit yhteen ja sulattaen äänet toisiinsa, silloin syntyy sellainen ilmiöitten vaihtelevaisuus ja liike metsien siimeksissä, että muiden kuin niitten, jotka ovat noissa luonnon neitseellisissä seuduissa olleet, on mahdoton sitä käsittää.

Kun isä Marquette ja onneton La Salle olivat löytäneet Meschaceben, lyöttäytyivät ensimmäiset ranskalaiset, jotka saapuivat Bilaxiin ja Uuteen Orleansiin, liittoon natchez-intiaanein kanssa, joka heimo on seudun mahtavin ja pelätyin. Myöhemmin muuttui vierasvaraisuus kuitenkin verivihollisuudeksi.

Villien joukossa oli Chactas- eli "Sointuva ääni"-niminen ukko, jota vanhuutensa, viisautensa ja elämäntuntemuksensa perustuksella pidettiin aavikoiden patriarkkana ja suosikkina.

Kuten kaikki ihmiset, saavutti hänkin elämänrauhan onnettomuuksien jälkeen; Ei yksin uuden maailman metsissä puhuttu hänen vastoinkäymisistään, aina Ranskan rajoilla ne tunnettiin. Kaleeriorjana Marseillessa huutavaa vääryyttä kärsittyään laskettiin hänet jälleen vapaaksi, hän pääsi Ludvig XIV:n puheille, oli keskustelussa vuosisadan suurmiesten kanssa ja läsnä Versaillesin

juhliassa, näki Racinen murhenäytelmät teatterissa ja kuuli kuuluisan Bossuetin hautapuheen. Sanalla sanoen: tämä villi sai nähdä yhteiskunnan loistavimmat puolet.

Palattuaan vuosien kuluttua kotimaahansa nautti Chactas siellä rauhallista lepoa. Mutta kohtalo kadehti häneltä tätäkin ja teki hänet sokeaksi. Eräs nuori tyttö talutti häntä pitkin Meschaceben rantoja, kuten Antigone Oidiposta Kyteralla tai Maloina Ossiania Morvenin kukkuloilla.

Huolimatta siitä, että Chactas sai kärsiä paljon vääryyttä ranskalaisten puolelta, rakasti hän heitä. Hän muisteli usein Fénelonia, jonka vieraana hän oli ollut ja toivoi aina tilaisuutta saada auttaa tuon hurskaan miehen maalaisia.

Vuonna 1722 oli ranskalainen René tullut Louisianaan, levottoman luonteensa ja kovan kohtalonsa ajamana. Hän kulki pitkin Meschacebea natchez-intiaanien luo ja pyysi päästä sotilaaksi heidän heimoonsa. Chactas kuulusteli häntä, ja huomattuaan, että hänen päätöksensä oli järkkymätön, otti hänet pojakseen ja antoi hänelle vaimoksi intiaanittaren nimeltä Celuta. Heti sen jälkeen varustautuivat villit majavanpyyntiretkelle.

Huolimatta Chactasin sokeudesta, valitsi sachen, vanhojen neuvosto, hänet retken johtajaksi sen kunnioituksen perusteella, jota kaikki intiaaniheimot häntä kohtaan tunsivat.

Rukoukset ja uhritoimitukset alkoivat. Poppamiehet ja noidat selittivät unia, manitou-jumalilta kysyttiin neuvoa. Uhrattiin tupakkaa; paistettiin hirvenkieliä; seurattiin tarkasti, räiskyikö tuli nuotiossa, jotta saatiin selville henkien tahto ja toivomukset.

Vihdoin lähdettiin matkaan, kun ensin oli nautittu pyhän koiran lihaa, ja René seurasi mukana.

Vastavirtojen avutta soluiivat venheet pitkin Meschacebea ja kääntyivät sitten Ohiolle.

Tämä tapahtui syksyllä. Kentuckyn suuremmoiset aarniometsät levisivät hämmästyneen ranskalaisen silmien eteen.

Eräänä yönä, kun kuu kumotti kirkkaana taivaalla ja kaikki natchezit nukkuivat veneittensä pohjilla ja koko intiaanilaivasto solui nahkaisine, levitettyine

purjeineen hiljaisen tuulen kulettamana virtaa alas, pyysi René, joka oli jäänyt yksin Chactasin luo, tätä kertomaan seikkailujaan ja kokemuksiaan. Vanhus suostui siihen, ja istuen Renén vieressä perätuhdolla alotti hän kertomuksensa.

Metsästäjät.

— Harvinainen sattuma on saattanut meidät yhteen täällä, rakas poikaseni. Sinä olet sivistynyt mies, mutta ruvennut villiksi, minä villi, jota Suuri Henki — en tiedä mitä varten — on tahtonut sivistyttää.

Me olemme syntyneet elämään vastakkaisissa olosuhteissa, ja kuitenkin olet sinä samoillut näillä minun kotiseuduillani ja minä sinun. Ja siitä syystä tulisi meillä kummallakin olla sama katsantokanta. Kumpi meistä molemmista, sinä vai minä, on enemmän voittanut tai kadottanut vaihdossa? Sen tietävät vain Henget, joista vähäpätöisimmällä on enemmän älyä kuin ihmisillä yhteensä.

Ensi kukkaiskuussa tulee kuluneeksi seitsemän kertaa kymmenen lumikautta ja lisäksi vielä kolme siitä kun äitini lahjoitti minulle hengen Meschaceben sannalla. Espanjalaiset olivat vast'ikään asettuneet Pensacolan lahteen, mutta Louisianassa ei ollut vielä ainoatakaan valkoihoista.

Tuskin olivat lehdet varisseet vielä seitsemättätoista kertaa, kun läksin isäni, sotilas Outalissin kanssa taistelemaan muskogeja, Floridan mahtavinta heimoa vastaan. Me yhdyimme espanjalaisiin, liittolaisiimme, ja taistelu tapahtui erään Mobilejoen sivuhaaran luona.

Areskouija manitouhenget eivät olleet meille suopeita. Vihollinen voitti; isäni kaatui; minä haavoituin kahdesti puolustaessani häntä. Oi, miksi en saanut astua hänen kanssaan sielujen valtakuntaan! Olin silloin kokenut ne onnettomuudet, jotka minua maanpäällä olivat odottaneet. Henget olivat päättäneet toisin: pakenevat veivät minut Saint-Augustineen.

Tuosta kaupungista, jonka espanjalaiset olivat vast'ikään rakentaneet, olin vähällä tulla viedyksi Meksikon kaivoksiin töihin, mutta eräs vanha kastilialainen nimeltä Lopez, tuli liikutetuksi, nähdessään nuoruuteni ja avuttomuuteni, ja tarjosi minulle turvapaikan kotonaan, missä hän asui

naimattomana sisarineen.

Molemmat kohtelivat minua mitä myötätuntoisimmin. He hoitivat minua hyvin huolellisesti ja antoivat minulle kaikenlaista opetusta.

Oleskeltuani kolmekymmentä kuunkierron aikaa Saint-Augustinessa, alkoi kaupunkilaiselämä ikävystyttää minua. Kuihduin aivan silminnähtävästi. Usein seisoin tuntikausia liikkumattomana ja tähystelin etäistä metsän reunaa. Usein istuin joen rannalla surullisena virran juoksua seuraten. Uneksin metsistä, joitten ohi nuo aallot olivat kiitäneet, ja tuska ahdisti sieluani.

Viimein en enää jaksanut tukahduttaa kaihoani, joka veti minua erämaahan, ja eräänä aamuna astuin Lopezin eteen puettuna villin pukuun, jousi ja nuolia toisessa kädessäni ja europalaiset vaatteeni toisessa. Heittäydyin polvilleni jalon hyväntekijäni eteen ja vuodatin kyyneliä virtana. Moitin levottomuuttani ja syytin itseäni kiittämättömyydestä.

— Mutta, isäni, — sanoin, — sinä näet itse; minä kuolen, ellen pääse jälleen intiaanien vapaaseen elämään.

Lopez katseli minua ihmetellen ja koetti saada minut luopumaan aikeestani. Hän selitti, millaiset vaarat minua uhkasivat, jos uudestaan joutuisin muskogien käsiin. Mutta nähtyään päättäväisyyteni vuodatti hänkin kyyneliä ja sulki minut syliinsä.

— Lähde, — virkkoi hän, — lähde, sinä luonnon lapsi. Jos itse olisin nuorempi, seuraisin sinua erämaihin, joista minullakin on suloisia muistoja, ja veisin sinut äitisi syliin. Kun sinä samoilet metsissäsi, niin ajattele joskus vanhaa espanjalaista, joka osoitti sinulle vierasvaraisuutta. Muista, että ensin sait maailmassa kokea hellyyttä ja sen kautta opit rakastamaan lähimmäistäsi.

Lopez rukoili sitten kristittyjen Jumalaa, jota en suostunut tunnustamaan omakseni, ja niin me erosimme kyynelin.

Ei kestänyt pitkää aikaa, kun kiittämättömyyteni sai rangaistuksensa. Outo kun olin, eksyin metsissä, ja jouduin muskogien ja seminolien vangiksi, kuten Lopez oli ennustanut. Puvustani ja päätäni koristavista sulista tunsivat he minut natchez-intiaaniksi. Minut pantiin kahleisiin, jos kohta lieviin nuoruuteni tähden.

Simaghan, joukon päällikkö, kysyi nimeäni. Minä vastasin:

— Olen Chactas, Outalissin poika, Miscoun pojan, jotka ovat anastaneet useamman kuin sadan muskogi-sankarin päänahat.

Simaghan sanoi:

— Chactas, Outalissin poika, Micsoun pojan! Iloitse! Sinut poltetaan suuressa kylässä.

Minä vastasin:

— Se on hauskaa.

Ja sitten viritin minä kuolinlauluni.

Vankinakaan ollen en voinut seuraavien päivien kuluessa olla ihailematta vihollisiani. Muskogit ja etenkin heidän liittolaisensa seminolit uhkuivat iloa, reippautta ja tyytyväisyyttä. Heidän käyntinsä oli kevyttä, esiintymisensä avonaista ja suoraa. He puhuivat paljon ja sujuvasti, ja heidän kielensä oli kaikuvaa ja puhdasta. Vanhuuskaan ei ollut voinut riistää sacheilta, vanhojen neuvostolta, vapaata iloisuutta. Kuten metsiemme vanhat linnut, säestivät he yhä vanhoilla lauluillaan nuoremman polven uusia säveliä.

Naiset, jotka seurasivat joukkoa, osoittivat minua kohtaan hellää myötätuntoa ja rakastettavaa uteliaisuutta nuoruuteni johdosta. He utelivat tietoja äidistäni ja varhaisemmasta nuoruudestani. He tahtoivat tietää, oliko kätkyeni ollut ripustettuna vaahteran kukoistaviin oksiin, ja oliko tuuli tuuditellut minua pikku lintujen pesien ääressä. Ja lisäksi tuhansia kysymyksiä sydämeni tilasta: Olinko nähnyt valkoista hirveä unissani ja olivatko salaperäisen laakson puut neuvoneet minua rakastamaan.

Vastasin yksinkertaisesti ja kiertelemättä äitien, tyttöjen ja vaimojen kyselyihin:

— Te olette päiviemme viehätys, ja yö odottaa teitä kuin aamun sarastusta. Miehet heittäyvät syliinne, joutuakseen rintojenne ja huulienne kahleisiin. Te tunnette ne taikasanat, jotka vaimentavat kaikki valitukset ja surut. Kas siinä, mitä hän, joka on minut maailmaan synnyttänyt, mutta joka ei enää koskaan saa minua nähdä, on minulle kertonut. Hän on myöskin kertonut, että immet ovat salaperäisiä kukkasia, jotka kukoistavat yksinäisissä paikoissa.

Nämä mairittelevat sanat herättivät naisissa suurta mieltymystä. He toivat

minulle kokosmaitoa, vaahteranmahlaa, maissileipää, karhunluita, majavantaljoja, simpukoita ja alleni sammalta. He laulelivat ja ilakoivat kanssani, ja vuodattivat kyyneliä ajatellessaan, että minut poltettaisiin.

Eräänä yönä, kun muskogit olivat asettuneet leiriin metsänreunamaan, istuin minä nuotiovalkean ääressä sotilaan kanssa, joka oli saanut toimeksi vartioida minua.

Äkkiä kuului vaatteitten kahinaa ruohostosta ja puoleksi hunnutettu nainen ilmestyi viereeni istumaan. Kyyneleet helmeilivät hänen silmäripsissään. Tulen valossa välkkyi pieni kultainen risti hänen povellaan.

Hänen piirteensä olivat säännöllisen kauniit. Hänen kasvoillaan kuvastui harvinainen puhtaus ja lempeys, jotka vaikuttivat vastustamattomasti. Hänen katseensa todisti hellää suloutta, ääretöntä herkkyyttä ja syvää surumielisyyttä. Hänen hymynsä oli taivaallinen.

Luulin häntä *viimeisten lemmenhetkien immeksi*, nuoreksi tytöksi, joka lähetetään sotavangin luo sulostuttamaan hänen viimeisiä hetkiään ja kuolemaansa. Tässä luulossa katselin häntä, sopertaen sekavana, mikä ei suinkaan johtunut polttorovion pelosta:

— Impi, sinä olet luotu ensimmäisiä etkä viimeisiä lemmenhetkiä varten. Tämän sydämen, joka kohta herkeää lyömästä, on vaikea sykkiä sopusoinnussa sinun sydämesi kanssa. Miksi yhdistää kuolema ja elämä? Se sytyttäisi minussa vaan päivänvalon kaipuun. Tulkoon joku toinen onnellisemmaksi kuin minä ja yhtykööt köynnökset ja tammet keskenään syleilyyn!

Nuori tyttö vastasi:

— Minä en suinkaan ole viimeisten lemmenhetkien impi! Oletko kristitty?

Vastasin, etten ollut voinut luopua vigvamini haltijoista. Tämän kuultuaan teki tyttö vastenmielisyyttä ilmaisevan eleen.

— Valitan, että sinä raukka yhä edelleenkin olet epäjumalanpalvelija. Äitini kasvatti minut kristityksi. Nimeni on Atala. Minä olen kultarenkailla koristetun Himaghanin tytär, ja isäni on tämän joukon sotapäällikkö. Me olemme matkalla Apalacuclaan, missä sinut poltetaan.

Tämän sanottuaan nousi Atala ja poistui.

* * * * *

Tässä täytyi Chactasin keskeyttää kertomuksensa. Muistojen valtava virta syöksyi hänen sieluunsa. Hänen sammuneihin silmiinsä nousi kyyneleitä, jotka alkoivat valua hänen ryppyisille poskilleen. Kaksi sielun syvyyksiin kätkeytynyttä lähdettä puhkesi, uurtaen itselleen tien hänen kalvailla kasvoillaan.

— Voi, poikani, — sanoi hän viimein, — sinä näet, olenko minä älykäs, vaikka minua sellaisena pidetään. Ihmiset, jotka eivät näe, voivat sentään vielä itkeä.

Ja sitten jatkoi hän kertomustaan.

* * * * *

— Useita päiviä kului. Päällikön tytär tuli joka ilta luokseni ja keskusteli kanssani. Uni pakeni silmistäni, ja Atala oli aina mielessäni.

Seitsemäntenätoista matkapäivänä, kun ilta lähestyi vedenpinnan yläpuolella liitelevine korentoineen, olimme saapuneet Alachuan suurelle ruohoaavikolle. Tätä aavikkoa ympäröi kalliot, jotka toinen toistaan korkeammalle kohoten kannattivat huimaavassa, pilviä tavoittelevassa korkeudessa kokospalmu-, sitruunapuu-, nagnolia- ja tammiryhmiä.

Päällikkö kajahutti tervetuliaishuudon, ja joukko leiriytyi erään vuoren juurelle. Minut vietiin hiukan syrjään, pienen lammen rannalle, jommoisia Floridassa on kovin runsaasti, ja sidottiin puuhun kiinni, erään sotilaan jäädessä kärsimättömänä viereeni vartioimaan.

Montakaan minuuttia ei ollut ennättänyt kulua, kun Atala jo näyttäytyi puiden suojissa lammikon luona:

— Metsästäjä, — sanoi hän muskogisankarille, — jos mielesi tekee hirvenajoon, jään minä tänne vankia vartioimaan.

Sotilas hypähti ilosta, kuultuaan päällikön tyttären sanat, ja pian oli hän kadonnut aavikolle.

Kuinka ihmeellinen olio onkaan ihmissydän! Kuinka innokkaasti olinkaan

halunnut kuiskailla rakkauden sanoja hänelle, jota rakastin kuin aurinkoa. Ja nyt olisin mieluummin tahtonut alakuloisuudessani ja hämmennyksissäni joutua lammikon krokotiilien ruuaksi kuin olla yksin Atalan kanssa.

Erämaan tytär näytti olevan yhtä hämmästynyt kuin vankinsakin. Me istuimme aivan äänettöminä. Rakkaus oli riistänyt meiltä puhelahjan. Vihdoin ponnisti Atala voimiaan ja virkkoi:

— Sotilas, kahleesi ovat heikot. Sinä voit helposti paeta.

Nämä sanat kuultuani heltisivät kieleni siteet ja minä vastasin:

— Heikot, oi, nainen...!

En tietänyt kuinka jatkaa. Atala istui hetkisen neuvottomana ja sanoi sitten:

— Pakene!

Ja hän irroitti minut puunrungosta. Otin nuoran ja työnsin sen tuon ihmeellisen tytön käteen, puristaen hänen pienet sormensa kahleeni ympäri.

— Ota! Sido! huusin.

— Oletko järjiltäsi, — vastasi Atala liikuttuna. — Etkö sinä onneton tiedä, että sinut poltetaan? Mitä sinä ajattelet? Unohdatko, että minä olen peljätyn päällikön tytär?

— Oli aika, — vastasin, — jolloin äitini kantoi minua hartioillaan majavannahassa. Isälläni oli myös kaunis vigvaminsa, ja hänen kauriinsa sammuttivat janonsa tuhansista lorisevista puroista. Mutta nyt samoilen minä ilman isänmaata. Kun minua ei enää ole olemassa, ei kukaan sirottele ruohoa haudalleni karpästen pelotteeksi. Kukaan ei välitä onnettoman muukalaisen ruumiista.

Nämä sanat liikuttivat Atalaa. Hän vuodatti kyyneliä virtana.

— Voi, jatkoin minä innostuneena, — jospa sinä tuntisit samaa kuin minäkin! Eikö erämaa ole vapaa? Eikö metsissä ole piilopaikkoja, joihin voimme kätkeytyä? Paljonko majojen lapset tarvitsevat, ollakseen onnelliset! Oi, sinä ihana tyttö! Oi, sinä minun rakastettuni, uskallatko lähteä kanssani?

Niin minä puhuin, ja Atala vastasi hellästi:

— Nuori ystäväni, sinä olet oppinut puhumaan valkoihoisten tavoin. Sinun on helppo houkutella intiaanityttö-raukkaa.

— Mitä? huudahdin minä. — Sanotko sinä minua ystäväksesi? Voi, jos halpa orja uskaltaisi...

— No? sanoi hän, kumartuen puoleeni, — jos halpa orja uskaltaisi...?

— Uskaltaisi pyytää sinua suudelmalla vahvistamaan uskollisuutesi.

Atala täytti pyyntöni. Niinkuin nuori kauris imeytyy kiinni ruusuköynnöksen kukkasiin niitä vuorenrinteeltä tavoittaessaan, niin kiinnyin minäkin rakastettuni huuliin.

* * * * *

— Voi, rakas poikani, iloa seuraa melkein aina suru! Kuka olisi voinut uskoa, että se hetki, jolloin hän antoi minulle ensimmäisen todistuksen rakkaudestaan, samalla murtaisi toiveeni. Kuinka suuresti hämmästyinkään kuullessani päällikön tyttären sanovan:

— Kaunis vanki! Minä olen hulluudessani suostunut toivomukseesi, mutta mihin tämä rakkaus meidät saattaa? Uskontoni eroittaa meidät ijäksi... Oi, äitini, miksi minulle tämän teit?

Atala vaikenä äkkiä, tukahduttaen jonkun tuhoa uhkaavan salaisuuden, joka oli päästä hänen huuliltaan. Hänen sanansa saattoivat minut synkkään epätoivoon.

— Hyvä! huudahdin, — minä olen yhtä julma kuin sinäkin! Minä en pakene; jään tänne. Ja sinä näet minut roviolla. Sinä kuulet tuskanhuutoni, ja sinä iloitset.

Atala tarttui käsiini:

— Sinä mieletön poika-parka! huudahti hän. — Minun käy sinua todellakin sääli. Sinä tahdot siis, että itken itseni näännyksiin? Etkö usko, että sydämeeni koskee, kun en voi paeta kanssasi? Onneton oli se kohtu, joka sinut synnytti, oi Atala! Miks'et heittäydy krokotiilien ruuaksi?

Aurinko teki juuri laskuaan ja krokotiilit kurnuttivat käheästi lammikossa. Atala jatkoi:

— Lähtekäämme täältä!

Vein Simaghanin tyttären vuoren juurelle, joka siinä kohden pistäytyi aavikkoon, ikäänkuin muodostaen vihreän lahden. Erämaassa vallitsi rauha ja juhlallinen hiljaisuus. Haikara kirkui pesässään; metsät kaikuiivat viiriäisten yksitoikkoisesta vikinästä, papukaijojen rääkynnästä, puhvelien mylvinnästä ja seminolien hevosten hirnunnasta.

Me kuljimme äänettöminä, rinnakkain. Hän piti kädessään nuoraa, jonka olin pakoittanut hänet ottamaan. Milloin kyyneltyivät silmämme, milloin koetimme hymyillä, milloin kohdistimme katseemme taivaaseen, milloin maahan. Me kuuntelimme hajamielisinä lintujen laulua, osoitimme mailleen menevää aurinkoa, puristimme hellästi toistemme käsiä, tunsimme sydäntemme sykkivän väliin voimakkaammin, väliin taas heikommin, ja tuon tuostakin kuiskattiin nimet Chactas ja Atala.

Oi sitä ensi lemmen kävelyä! Kuinka voimakas muistosi onkaan, kun se vielä monien koettelemusten ja kärsimysten vuosien jälkeen voi näin liikuttaa vanhan Chactasin sydäntä!

Kuinka vaikea onkaan tajuta kuolevaisia, kun intohimot heitä hallitsevat! Olin juuri jättänyt jalon Lopezin, antautunut kaikenlaisiin vaaroihin, saavuttaakseni vapauteni, ja naisen katse oli riittänyt silmänräpäyksessä muuttamaan mieleni, päätökseni ja ajatukseni. Olin unohtanut maani, äitini, vigvamini ja kamalan kuoleman, joka minua odotti, ja olin vallan välinpitämätön kaikesta, mikä ei koskenut Atalaa.

Voimattomana saavuttamaan miehen ajatuksen selvyyttä, olin vaipunut jonkinlaiseen lapsellisuuteen, ja kykenemättä tekemään kerrassaan mitään pelastukselleni, olin avun tarpeessa kuin pieni lapsi.

Siksipä heittäytyi Atala, samoiltuamme läpi ruohoston, turhaan jalkoihini ja uudestaan pyysi minua jättämään hänet. Vakuutin hänelle palaavani yksin leiriin, jos hän kieltäytyisi sitomasta minua puuhun. Hänen täytyi taas tehdä mielikseni, mutta hän toivoi onnistuvansa paremmin ensi kerralla?

Päivää myöhemmin pysähdyimme laaksoon lähelle Cuscovillaa, seminolien

pääleiriä. Yhtyneinä muskogeihin muodostivat nämä intiaanit creek-intiaaniliiton.

Yöllä tuli palmumaan tytär luokseni hongikkoon ja rukoili minua taas pakenemaan yksinäni. Vastaamatta mitään tartuin hänen käteensä ja pakotin vapisevan tytön seuraamaan minua metsän läpi.

Yö oli ihana. Ilman hengettäret ravistelivat sinisiä kiharoitaan, jotka tuoksuivat männyn pihkalle, ja virralla, missä krokotiilit tyytyväisinä venyivät, levittivät tamarindit suloista ambrantuoksua.

Kuu heloitti lempeästi pilvettömällä, syvänsinisellä taivaanlaella, siroitellen helmiloisteisia säteitään metsien synkille ääriivoille.

Ei kuulunut pienintäkään ääntä, metsät vain omalla merkillisellä tavallaan soittivat. Voi melkein sanoa, että yksinäisyyden sielu humisi hiljaa erämaassa.

Puiden välissä huomasimme soihtua kantavan nuorukaisen, joka oli kuin metsien halki vaeltava, luontoa herättelevä kevään henki. Hän oli lempiväinen, joka meni tiedustelemaan kohtaloaan rakastettunsa vigvamista.

Jos tyttö sammuttaa soihdun, merkitsee se myöntymystä; jos hän verhoutuu huntuunsa, sammuttamatta sitä, on vastaus kielteinen.

Hiipiessään siellä puiden siimeksessä, lauloi hän puoliääneen itsekseen näin:

— Minä riennän ennen päivää vuoren huipulle etsimään arkaa kyyhkyläistäni metsän tammien seasta.

Olen kiinnittänyt hänen kaulaansa simpukkakuoriketjun, jossa kolme punaista puhuvat rakkaudestani, kolme sinipunaista levottomuudestani ja kolme sinistä toiveistani.

Milan silmät ovat kuin kärpän ja kiharat kuin riisivainiot, hänen suunsa kuin ruusunpunainen helmillä koristettu simpukka, hänen rintansa kuin kaksi saman emon samana päivänä synnyttämää karitsaista.

Oi, jospa Mila sammuttaisi soihdun!

Oi, jospa hänen suunsa hengittäisi siihen kaihon huoahduksen!

Minä teen hänet onnelliseksi, ja minä poltan rauhan piippua poikani kehdon ääressä.

Oi, ehdittävä on minun ennen päivää vuoren huipulle, etsiäkseni aran kyyhkyläiseni metsän tammien seasta.

Niin lauloi nuorukainen, ja hänen laulunsa lisäsi sieluni tuskia ja saattoi Atalan kalpenemaan. Meidän yhdistyneet kätemme vapisivat. Mutta pian kiintyi huomiomme toiselle taholle ja paljoa vaarallisempaan seikkaan.

Olimme tulleet lähelle erään lapsen hautaa, jota pidettiin rajamerkinä eroittamassa kahden heimon alueet toisistaan. Maan tavan mukaan oli se sijoitettu tien viereen, jotta nuoret naiset lähteellä käydessään hengittäisivät viattoman olennon sielua, antaakseen sen takaisin heimolleen. Nyt juuri oli siellä nuoria vaimoja, jotka äidinonnea toivoen avosuin tavoittelivat pienokaisen sielua, jonka he luulivat kukkasilla liitelevän. Lapsen äiti saapui viimein paikalle ja laski maissilyhteen ja muutamia valkoisia liljoja haudalle. Sitten kostutti hän hautaa oman rintansa maidolla, istahti matalalle ruohokunnaalle ja puheli lapselleen hempeällä äänellä:

Voi, miksi tippuvat kyyneleeni multaiseen kehtoosi, esikoiseni?

Vartuttuaan isoksi, täytyy lintusen uskaltautua metsiin ruokaa etsimään, ja erämaassa kohtaa se usein karvaita paloja.

Sinä olet ainakin välttänyt kyyneleet; sinä olet säästynyt talven purevilta tuuilta.

Umppu, joka kuihtuu verhossaan, vie tuoksut muassaan, kuten sinä, rakas poikani, veit viattomuutesi.

Onnelliset ne, jotka kuolevat kehtoonsa; he ovat tunteneet vain äitinsä suudelmat ja nähneet hänen hymyilynsä!

Oltuamme jo ennestään tunteittemme vallassa, tekivät nuo hellyyttä ja äidinrakkautta osoittavat kohtaukset meihin mitä valtavamman vaikutuksen lumoavassa yksinäisyydessä. Kannoin Atalan metsän pimentoon ja kuiskasin hänelle sanoja, joita minun on enää vaikea mieleeni tämän ikäisenä palauttaa.

Etelätuuli, rakas poikani, kadottaa lämpönsä, hiveltyään jäävuorten sivuja.

Lemmenmuistot vanhuksen sydämessä ovat kuin kuun kelmeät säteet, auringon vaivuttua mailleen ja hiljaisuuden vallitessa villien vigvameissa.

Ken saattoi pelastaa Atalan? Ken pidättää häntä luonnon vaatimuksilta? Vain ihme sen saattoi tehdä, ja tämä ihme tapahtui. Simaghanin tytär pakeni kristittyjen Jumalan turviin. Hän heittäytyi polvilleen maahan ja rukoili palavasti äitiään ja Pyhää Neitsyttä.

Tällä hetkellä teki tuo uskonto minuun valtaavan vaikutuksen, uskonto, joka kykeni metsien vaaroissa ja yksinäisyydessä tukemaan hätään joutunutta, uskonto, joka todella vaikutti ja voitti intohimon myrskyt, joita kaikki näkyi suosivan: metsien lymy, yksinäisyys, hiljaisuus.

Oi, kuinka ylevältä hän näyttikään, tuo vaatimaton villi, oppimaton Atala, ollessaan siinä polvistuneena ikivanhan, kaatuneen petäjän edessä ja rukoillessaan Jumalaansa pakanallisen rakastajansa puolesta! Hänen korkeuden tähtiä kohti käännetyt silmänsä ja poskensa, joita maallisen rakkauden ja uskonnollisen innostuksen kyyneleet kostuttivat, olivat kuolemattoman kauniit. Luulin hänen pakenevan luotani taivaaseen; luulin näkeväni henkien, joita kristittyjen Jumala lähettää vuorten erakkojen luo noutamaan heidän sielujansa, heiluvan kuun säteissä ja viuhkovan siivillään puiden lomissa. Minut valtasi tuska, sillä pelkäsin, ett'ei Atalan aika enää ollut pitkä täällä maan päällä.

Hän vuodatti niin hereitä kyyneliä ja näytti niin onnettomalta, että minä melkein olisin suostunut jättämään hänet ja pakenemaan yksinäni, kun kuolinhuuto äkkiä kajahti metsässä. Neljä asetettua miestä heittäytyi päälleni. Meidät oli löydetty. Päällikkö oli ajattanut meitä takaa.

Atala oli ylpeä kuin kuningatar. Hän ei virkkanut sanaakaan sotilaille, vaan loi heihin ylimielisen katseen ja läksi Simaghanin luo.

Hän ei kuitenkaan saanut mitään aikaan. Vartijat lisättiin kaksinkertaisiksi ja minut eristettiin kokonaan rakastetustani.

Viisi yötä ja päivää kului, kunnes näimme edessämme Apalachuclan, joka sijaitsi Chata-Uches virran rannalla. Minut koristeltiin heti kukkasilla, kasvoni kirjailtiin punaisiksi ja valkoisiksi, nenääni ja korviini ripustettiin helmiä, ja käteeni pantiin chichikone, eräs laji soittokoneitamme.

Tällaisissa uhritamineissa saavuin kansajoukon tervehtimänä

Apalachuclaan. Olin juuri tehnyt tilin elämäni kanssa, kun simpukankuoresta lähtenyt merkkipuhallus äkkiä kajahti ilmassa, ja Mico, heimon mahtavin päällikkö, kutsui neuvoskunnan koolle.

Sinähän tiedät, poikaseni, millä tavoin villit kiduttavat sotavankejaan. Oman henkensä uhalla ja väsymättömän ihmisrakkauden ohjaamina on kristittyjen lähetysaarnajien onnistunut aikaansaada se, että useat heimokunnat ovat vaihtaneet kidutuspaalun kauhut lievään orjuuteen. Muskogit eivät kuitenkaan olleet vielä luopuneet vanhoista tavoistaan, jos kohta suuri joukko olikin asian puolella. Mico oli kutsunut vanhimmat koolle keskustelemaan tästä tärkeästä asiasta. Minut vietiin neuvoskunnan eteen.

Kokoushuone sijaitsi vähän matkan päässä Apalachuclasta yksinäisellä kukkulalla. Huoneena oli kolminkertainen pilaripyörylä avonaisella pyöreähköllä paikalla. Pilarit olivat sileäksi vuoltuja kypressinrunkoja, keskimmäiset olivat pitempiä ja paksumpia, mutta sijaitsivat harvemmassa; aivan keskellä oli yksinäinen pilari. Tämän yläpäästä kulki pitkiä nilanauhoja, ulottuen toisten pilarien päihin saakka ja muodostaen ikäänkuin katoksen.

Neuvoskunta kokoontui. Viisikymmentä majavannahkaviittaan puettua ukkoa asettui porrasmaisesti kohoaville lavitsoille siten, että heidän kasvonsa olivat kääntyneinä oveenpäin. Heimon johtaja istui keskellä, pitäen kädessään rauhanpiippua, joka nyt oli puoleksi kirjailtu sodan merkiksi. Ukkojen oikealla puolella istui viisikymmentä joutsenuntuvapukuista vaimoa. Sotapäälliköt asettuivat kirveineen, sulkatöyhtöineen ja punaiseksi kirjailtuine rintoineen ja käsivarsineen vasemmalle.

Pilarien juurella paloi nuotio. Kahdeksan temppelivartijan ympäröimä poppamies, joka oli puettuna pitkään kaapuun ja kantoi täytettyä huuhkainta päänsä päällä, astui esille ja valoi kokosöljyä nuotioon, uhraten auringolle. Kolminkertainen ukkorivi, vaimot, sotilaat, poppamies, suitsutus-savu, uhritoimitukset kaikki nuo antoivat tuollaiselle kokoukselle juhlallisen, salaperäisen leiman.

Minä seisoin kahleissa kaikkien keskellä. Kun uhri oli toimitettu, alkoi Mico puhua, esittäen lyhyesti asian, joka oli aiheuttanut neuvoston kokoonkutsunnan. Hän heitti sinisen nauhan maahan merkiksi, että oli puhunut.

Silloin nousi muuan Kotka-suvun vanhimmista seisomaan ja sanoi:

— Isä Mico, heimon vanhimmat, Kotka-, Majava-, Käärme- ja Kilpikonnasukujen vaimot ja sotilaat, älkäämme muutelko esi-isiemme vanhoja tapoja. Polttakaamme vanki, älkäämmekä olko heikkoja. Valkoihoisten tapoja koetetaan tyrkyttää meille, mutta niistä koituu vaan vaaroja. Heittäkööt ne, jotka hyväksyvät sanani, punaisen nauhan maahan. Minä lopetan.

Ja hän heitti punaisen nauhan maahan.

Muuan vaimo nousi ja sanoi:

— Isä Kotkalla on ketun viekkaus ja kilpikonnan hidas varovaisuus. Olkoon ystävyyside luja välillämme ja puhelkaamme sovussa rauhanpuun suojissa. Mutta muuttakaamme esi-isiemme säännöt sikäli kun ne ovat vahingollisia! Me tarvitsemme orjia viljelemään peltojamme. Vapauttakaamme itsemme kuulemasta vankien valitushuutoja, jotka häiritsevät äitiemme rauhaa. Minä lopetan.

Kuten myrskyssä särkyvät meren aallot, kuten tuulen pyörre lakaisee syksyisin tieltään kuivat lehdet, kuten Meschaceben kaisla nousee ja laskee hyökyaallokossa ja kuten joukko mylviviä eläimiä syöksyy metsikköön, niin meluttiin ja kohistiin kokoushuoneessa. Vanhukset, sotilaat ja vaimot puhuivat kaikki yht'aikaa. Mielipiteet kamppailivat keskenään, lausuttiin vastakkaisia toivomuksia ja sekasorto uhkasi koko neuvoskuntaa. Mutta lopuksi voittivat kuitenkin vanhat tavat, ja minut tuomittiin roviolle.

Satunnaisen seikan tähden siirrettiin tuomion täytäntöönpanoa hiukan. *Kuolleitten juhlan eli Henkien kunniapäivien* aatto oli juuri käsissä. Tavat eivät sallineet ketään teloitettavan niinä päivinä.

Minua vartioittiin ankarasti, eikä Simaghanin tytärtä laskettu millään ehdolla luokseni.

Sillävälän saapui intiaaniheimoja monen sadan penikulman päästä viettämään Henkien juhlaa. Eräälle syrjäiselle paikalle oli rakennettu pitkä rakennus. Määrättyinä päivinä kaivoivat kunkin perheen jäsenet esi-isiensä luut esille haudoista ja ripustivat ne säännölliseen järjestykseen "Esi-isien yhteisen salin" seinille.

Myrsky oli puhjennut raivoamaan, tuuli ulvoi, metsät humisivat ja lähiseudun vesiputoukset pauhasivat, eri heimojen vanhimpien solmiessa liittoja ja tehdessä

rauhansopimuksia esi-isiensä luitten ääressä.

Vietettiin hautajaisjuhlia, pantiin toimeen kilpajuoksuja ja palloleikkejä ja harjoitettiin maaliin heittämistä. Kaksi neitosta taisteli pajuseppeleestä. Rinta rintaa vasten painautuneina raastoivat tytöt toisiltaan seppelettä, jota pitivät koholla päänsä päällä. Heidän sirot, alastomat säärensä kietoutuivat toisiinsa, heidän suunsa yhtyivät, heidän huohotuksensa huokui yhteen ja kiharat sotkeusivat toisiinsa. Katselijat taputtivat käsiään.

Poppamies manasi Michabouta, virtojen henkeä. Hän kertoi suuren Jäniksen taistelusta, Matchimanitousta, pahan jumalasta; kuinka ensimmäinen mies ja Atahensic, ensimmäinen nainen, syöstiin taivaasta, koska he olivat kadottaneet viattomuutensa, kuinka veljesveri punasi maata jumalattoman Jouskekan surmattua oikeatuntoisen Tahouistsaron, kuinka suuri Henki lähetti mahtavan vedenpaisumuksen, kuinka Masson yksin pelastui kaarnakanootissaan ja kuinka hän lähetti korpin etsimään maata sekä kuinka kauniin Endaen puoliso herätti ihanalla laulullaan vaimonsa kuolleista.

Näitten kilpailujen ja ylistysvirsiä jälkeen valmistauduttiin vihkimään esi-isät ikuiseen lepoonsa.

Chata-Uche-virran rannalla kasvoi villi viikunapuu, jota pidettiin pyhänä. Tyttöillä oli tapana pestä kylpyvaatteensa sillä kohdalla virtaa ja ripustaa ne kuivamaan tuon vanhan puun oksille.

Paikalle oli nyt kaivettu suunnaton kuoppa. Hautaushuoneesta lähdettiin liikkeelle kuolinvirsiä veisaten. Kunkin perheen jäsenet kantoivat esi-isiensä luita. Kun oli saavuttu haudalle, laskettiin jäännökset sen pohjalle, järjestettiin ja eroitettiin toisistaan karhun ja majavan taljoilla. Sitten luotiin hauta umpeen ja kummulle istutettiin *Kyynelten ja Auringon puu*.

Surkuttele ihmisiä, poikaseni! Samat intiaanit, jotka noudattivat niin liikuttavia tapoja, samat naiset, jotka olivat osoittaneet niin hellää osanottoa kohtalooni, vaativat nyt huutaen ja kirkuen tuomion täytäntöönpanoa, ja muutamat heimot siirsivät kotimatkinsa, nähdäkseen miehen kärsivän hirveitä tuskia.

Notkossa jonkun matkan päässä kylästä oli kypressi- ja kuusitiheikkö nimeltä *Verilehto*. Sinne päästiin kulkemalla yli raunioitten, jotka olivat jätteitä jonkun tuntemattoman kansan rakennustaidosta.

Keskellä tätä lehtoa oli jonkinlainen aho, jolla tavallisesti uhrattiin sotavankeja.

Minut vietiin sinne juhlasaatossa. Kaikki laitettiin kuntoon teloitustani varten. Ryhdyttiin pystyttämään Areskouisin paalua. Kaadettiin petäjiä, jalavia ja kypressejä. Katselijat sovittelivat oksista ja puunrungoista itselleen amfiteatterimaiseen järjestykseen istuinsijoja. Jokainen koetti keksiä minua varten jotakin uutta kidutustapaa. Yksi ehdotti, että päänahkani riistettäisiin, toinen että minut soaistaisiin hehkuviksi kuumennetuilla sotakirveillä. Minä viritin kuolinlauluni:

En välitä tuskista. Olen urhokas mies! Voi, muskogit, minä halveksin teitä, sillä te olette naisia kehnommat!

Isäni Outalissi, Miscoun poika, on juonut kuuluisimpien sankarienne pääkuorista. Huokaustakaan ette sydämestäni saa!

Lauluni ärsyttämänä lävisti eräs sotilaista nuolella käsivarteni.

Sanoin hänelle:

— Kiitos, veikkonen!

Pyövelieni kiirehtimisistä huolimatta ei teloitusvalmistuksia ehditty suorittaa loppuun ennen auringon laskua. Kysyttiin neuvoa poppamiehiltä; he kielsivät häiritsemästä varjojen henkiä. Teloitukseni siirrettiin seuraavaan päivään.

Saadakseen varmasti olla läsnä tilaisuudessa ja ollakseen paikalla heti auringon noustessa, jäivät kärsimättömät intiaanit yöksi Verilehtoon. He virittivät suuria nuotioita ja alkoivat tanssia ja mässäätä. Makasin selälläni maassa. Kaulastani, käsistäni ja jaloistani meni nuoria paaluun, ja jokaisen nuoran päällä makasi intiaani, joten en olisi voinut hievauttaakaan itseäni heidän havahtumattansa.

Yö kului verkkaan. Tanssi ja laulu taukosi vähitellen. Nuotiot loivat nyt enää punaisen loimun ympärilleen, valaisten muutamia vielä liikkuvia mustia haamuja.

Viimein nukkuivat kaikki. Ihmisten hälinän tauottua alkoivat erämaan öiset äänet kajahdella, ja ihmisäänien asemesta kuului nyt tuulen valitus metsissä.

Oli se hetki, jolloin vasta äidiksi tullut intiaanitar havahtuu unestaan keskellä

yötä, luullen kuulleensa juuri syntyneen pienokaisen pyytäneen ruokaa.

Silmät käännettyinä kohti taivaan lakea, missä uusi kuu pilvien lomassa kumotti, mietin minä kohtaloani. Atala oli silmissäni kuin kiittämätön kummitus. Kuinka hän saattoikaan hyljätä minut viimeisinä tuskanhetkinäni, minut, joka kernaammin olisin tahtonut heittää henkeni kidutuspaalussa kuin hyljätä hänet! Ja kuitenkin tunsin yhä rakastavani häntä ja ilomielin kuolla hänen tähtensä.

Keskellä kaikkia huvituksiakin pakoittaa joku sisäinen tunne meitä ottamaan vaarin pakenevasta hetkestä. Suurimmat tuskan hetket kätkevät itsessään jotain salaperäistä, joka tuudittaa meidät lepoon. Itkusta väsähtäneet silmät sulkeutuvat mielellään, ja niin huolehtii Kaitselmus meistä onnettomuuksissammekin.

Vasten tahtoani vaivuin syvään uneen, joka usein tuo lohtua onnettomalle. Näin unta, että minut vapautettiin kahleistani. Olin tuntevanani helpoitusta, kuten se, joka on kauan virunut kovissa kahleissa, kun ystävällinen käsi nämä äkkiä kirvoittaa.

Tämä tunne oli niin voimakas, että se saattoi minut avaamaan silmäni.

Kahden pilven lomasta pilkistävän kuun valossa näin pitkän, valkoisen olennon, joka kumartuneena ylitseni hiljaa ja varovasti koetti hellittää siteitäni. Olin vähällä huudahtaa, kun samassa kätönen, jonka heti tunsin, laskeutui suulleni.

Oli enää jällellä vain yksi nuora, mutta sen poikkileikkaaminen ilman sen päällä nukkuvan sotilaan heräämistä näytti mahdottomalta. Atala yritti, ja heti liikahti sotilas nousten unen pöpperössä istumaan. Atala seiso suorana ja katsoi häneen ylpeästi. Intiaani luuli näkevänsä raunioitten hengen. Hän heittäytyi jälleen pitkäkseen, sulki silmänsä ja rukoili Monitouta.

Nuora oli nyt irti. Minä nousin seisomaan ja seurasin vapauttajaani, joka ojensi minulle kädessään olevan jousen toisen pään, pitäen itse kiinni toisesta.

Mutta lukemattomat vaarat ympäröivät meitä vielä! Milloin olimme kompastua nukkuviin villedihin; milloin pysähdytti joku vartija meidät, ja Atala vastasi teeskennellyllä äänellä. Lapset huusivat ja koirat haukkuivat.

Tuskin oli vaarallinen paikka jäänyt taaksemme, kun äkkiä koko metsä kajahti huudoista. Leiri heräsi, tuhannet valkeat syttyivät ja joka puolelta riensi villedjä soihtuineen.

Me joudutimme pakoamme.

Auringon kohotessa Apalachien takaa olimme jo kaukana leiristä. Kuinka onnelliseksi tunsinkaan itseni, saadessani taas olla Atalan kanssa kahden erämaassa, Atalan, vapauttajani, Atalan, joka oli ikuisesti antautunut omakseni! Minä en tavannut sanoja; lankesin polvilleni ja sanoin Simaghanin tyttärelle:

— Ihmiset ovat heikkoja olentoja, mutta kun henget tukevat heitä, tulevat he voimakkaiksi. Sinä olet henki, joka tuli luokseni, ja minä vaikenen kunnioituksesta edessäsi.

Atala ojensi minulle hymyillen kätensä:

— Kai minun täytyy seurata sinua, koska sinä kieltäydyit pakenemasta yksinäsi. Lahjoin yöllä poppamiehen, sekoitin unijuomaa tuliveteen, jota verenhimoiset sotilaat joivat, ja olen valmis uhraamaan henkeni sinun edestäsi kuten sinä olit valmis uhraamaan minun tähteni. Olkoon uhraus molemminpuolinen, sinä nuori pakana!

Atala ojensi minulle aseet, jotka hän, ajattelevasti kyllä, oli ottanut mukaansa. Sitten sitoi hän haavani, pyyhki sitä papaya-lehdellä ja kostutti sitä kyynelillään.

— Sinun kyyneleesi lääkitsevät minua, — sanoin hänelle.

— Pelkään, että ne ovat myrkkyä sinulle, — vastasi hän.

Hän repäisi kaistaleen vaipastaan ja teki siitä ensimmäisen siteen, jonka sitten kääri haavani ympäri ja sitoi hiuskiehkurallaan.

Humala, jota villit tavallisesti potevat kauan ja joka ilmenee heissä jonkinlaisena tautina, esti heitä ensimmäisten päivien kuluessa ajamasta meitä takaa. Ja jos he etsivätkin meitä, niin oli todennäköistä, että he suuntasivat etsiskelynsä itäänpäin, luullen meidän pyrkivän Meschacebelle. Mutta me seurasimmekin Pohjantähden viitoittamaa suuntaa.

Pian tulimme kuitenkin huomaamaan, että vapauttamiseni ei kovinkaan suuria merkinnyt. Erämaa avautui nyt eteemme yksinäisenä, äärettömänä. Minne me metsien elämään tottumattomat joutuisimmekaan noilla eksyttävillä teillä umpimähkään samoillessamme?

Katsahtaessani Atalaan muistui mieleeni vanha kertomus Hagarista, — Lopez oli antanut sen lukeakseni — Abrahamin palvelustyöstä, joka harhaili Arabian erämaissa kauan, kauan sitten, kun ihmiset saavuttivat kolme kertaa pitemmän ijän kuin metsien tammet.

Atala punoi minulle vaatteet saarnipuun kuoresta, sillä minä olin melkein alasti. Hän ompeli jalkineet myskirotan nahasta piikkisian harjaksilla. Minä puolestani huolehdin hänen koristamisestaan. Milloin asetin hänen päähänsä malvaseppeleen, — malvakukkasia löysimme vanhoista intiaanien hylkäämistä kalmistoista — milloin punoin hänelle kaulanauhan azalean punaisista siemenistä, ja minä hymyilin ihastuksesta, katsellessani hänen ihmeteltävää kauneuttansa.

Aina virran kohdatessamme kuljimme yli lautalla tai uiden. Atala nojasi olkaani, ja me meloimme eteenpäin tyynessä vedessä kuin kaksi pakenevaa joutsenta.

Kun kuumuus kävi rasittavaksi, etsimme suojaa seetripuitten naavan katveesta. Floridassa ovat puut ja etenkin seetrit ja rautatammet valkoisen naavan peitossa; tämä riippuu oksissa ja ylettyy aina maahan saakka.

Kohdatessaan yöllä paljaalla niityllä tuollaisen yksinäisen, koruihinsa verhoutuneen rautatammen, luulee melkein näkevänsä edessään pitkäliepeisen kummituksen. Näky ei ole vähemmin hurmaava päivälläkään, sillä perhoisparvet, koreat kärpäset, kolibrit, vihreät papukaijat ja siniset pähkinähakkiset laskeutuvat noille naavaköynnöksille, kirjailten ne värikkäiksi, valkopohjaisiksi kudoksiksi.

Noissa suuren hengen luomissa, hymyilevän kauneissa majataloissa nautimme me lepoa. Tuulten tullessa tuudittamaan tuollaista mahtavaa tammea, ja sen oksilla lepäävien ilmakkaitten linnojen alkaessa liehua lintuineen ja lepäävine vieraineen, ja tuhansien huokausten alkaessa kuulua tuon liikkuvan rakennuksen holveista ja käytävistä, ei vanhan maailman merkillisyyksiä käy vertaaminen tuohon erämaan ikivanhaan muistomerkkiin.

Joka ilta viritimme suuren nuotion ja rakensimme majan kaarnan kappaleista, jotka punoimme neljän seipään väliin.

Tapettuani villin kalkkunan, kyyhkysen tai metsäfasaanin, ripustimme sen nuotion päälle, maahan pystytetyn seipään varaan, ja annoimme tuulen käännellä paistia.

Muita ravitsevia ruokalajeja oli hieno *tripe*-niminen sammal, koivun makea mahla ja kevätomenat, jotka maistuvat persikalle ja vaapukalle. Musta pähkinäpuu, vaahtera ja sumakki varustivat pöytämme viinillä. Toisinaan löysimme kaislikosta kasveja, joitten pitkät suppilomaiset kukat sisälsivät puhtaimmalle kasteelle maistuvaa juomaa. Kiitimme kaitselmusta, joka oli muuttanut kukkien hataran terän kirkkaaksi lähteeksi tuossa löyhkäävässä nevassa, samoin kuin se sytyttää toivon kipinän surun ahdistamassa sydämessä ja antaa hyveen kukoistaa keskellä kurjuuttakin.

Voi, minä huomasin pian, että olin pettynyt Atalan näennäisen tyyneyden suhteen. Kuta kauemmaksi tulimme, sitä surullisemmaksi hän kävi. Toisinaan värisi hän ilman erityistä syytä ja käänsi äkkiä päänsä pois. Huomasin hänen luovan minuun intohimoisen katseen, mutta kohdistavan heti silmänsä syvästi murheellisena taivaaseen.

Eniten huolestutti minua salaisuus, joku sielun syvyyksiin kätkeytynyt ajatus, joka hänen silmistään kuvastui. Milloin veti hän minut puoleensa, milloin työnsi minut luotaan, milloin sytytti hän minussa toiveita, milloin taas saattoi minut pettymään luullessani varmasti omistavani hänen sydämensä. Monasti saattoi hän sanoa minulle:

— Oi, sinä nuori rakastajani! Rakastan sinua kuin metsän pimento aurinkoa. Sinä olet kaunis kuin kukkiva erämaa tuulineen. Kumartuessani puoleesi tunnen väristystä ruumiissani. Käteni koskettaessa sinun kättäsi olen kuolla autuuteen. Tuonaan puhalsi tuuli kiharoitasi kasvoilleni, levätessäsi rinnoillani, ja oli kuin näkymättömät henget olisivat hivelleet minua. Niin, minä olen nähnyt metsäkauriin ja kuullut Occonin vanhojen, viisaitten miesten puhetta, mutta kauriitten sirous ja ukkojen viisaus viehättää minua vähemmin kuin sinun sanasi. Ja kuitenkin, Chactas-parka, en minä koskaan voi tulla vaimoksesi.

Alituinen ristiriita Atalan rakkauden ja uskonnon välillä, hänen ääretön hellyytensä ja puhtaat tapansa, hänen ylpeä luonteensa ja herkkyytensä, hänen sielunsa ylevyys ja hänen hienotunteisuutensa pikkuasioissa loivat hänestä olennon, jota en pystynyt käsittämään. Atalan suhteen ei voinut jäädä välinpitämättömäksi; häntä täytyi joko jumaloida tahi vihata.

Viisitoista päivää kestäneen pikamarssin jälkeen lähestyimme Alleghanyn vuoristoa ja saavuimme erälle Tenase-virran sivujoelle. Atalan ohjeiden mukaan rakensin venheen, sitoen juurisäikeillä kaarnan kappaleita yhteen ja

kiskostaen ne toisiinsa luumupuun pihkalla. Viimein astuimme venheeseen ja heittäydyimme virran vietäviksi.

Sivuutettuamme erään kallioisen niemekkeen näimme vasemmalla Sticoe-nimisen intiaanikylän kartiomaisine hautoineen ja luhistuvine majoineen. Oikealla taas näkyi Keow-laakso, jonka taustalla siinsivät Joreksen majat samannimisellä kukkulalla.

Molemmiin puolin virtaa kohosi korkeat rannat, joitten välistä näkyi juuri mailleen menevä aurinko. Luonnon yksinäisyyttä eivät ihmiset häirinneet. Näimme ainoastaan intiaanimetsästäjän, joka jousensa nojassa liikkumattomana seisten muistutti erämaiden hengen pystyttämää kuvapatsasta.

Atala ja minä nautimme äänettöminä hiljaisuudesta. Äkkiä korotti maanpakoon joutunut tyttönen äänensä ja lauloi kaihoksien ja liikuttuna kaukaista kotiseutuaan muistellen:

Onnellinen se, ken ei ole nähnyt savua vierasten pidoista,
vaan rauhassa isänsä majan edessä istuu!

Jos Meschaceben sininen pähkinähakkinen sanoisi Floridan
pähkinähakkiselle:

"Miksi sinä suruissasi valitat? Eikö täällä ole kauniita
virtoja ja vilpoisia lehtoja ja samanlaista ravintoa kuin
omissa metsissäsi?" vastaisi suruissaan oleva:

"Kuka antaa takaisin jasmineihin punotun pesäni? Ja aavikoitteni
aurinko, missä se on?"

Onnellinen se, ken ei ole nähnyt savua vierasten pidoista,
vaan rauhassa isänsä majan edessä istuu!

Pitkien hetkien ja vaivalloisen matkan jälkeen pysähtyy
pakolainen. Hän näkee kattoja ihmisasunnoista, mutta ei
tiedä kuhunka pänsä kallistaisi.

Pakolainen kolkuttaa ovelle, ripustaa jousensa seinälle
ja anoo vierasvaraisuutta. Isäntä viittaa kädellään, ja
pakolainen ottaa jousensa ja palaa erämaahan.

Onnellinen se, ken ei ole nähnyt savua vierasten pidoista,
vaan rauhassa isänsä majan edessä istuu!

Ihanan lieden ääressä kerrotut tarinat, sydänsalaisuudet,
arkielämän rakkaat askareet ja tarpeet, te tyydytätte sitä,
joka ei ole kodistaan luopunut.

Hänet haudataan kotomultaan, auringon laskeutessa, ystävien
itkiessä ja hartaitten rukousten täyttäessä ilman.

Onnellinen se, ken ei koskaan ole nähnyt savua vierasten
pidoista, vaan rauhassa isänsä majan edessä istuu.

Niin lauloi Atala, ja vain aaltojen kumma lorina venheen keulassa häiritsi hänen
valitustansa. Pariisin kertaa vastasi yhä heikentyvä kaiku hänen lauluunsa.
Saatoimme kuvitella, että siellä jossain oli rakastuneen, muinoin
onnettomuudesta kärsineen pariskunnan henget, joita kiehtovat säveleet
houkuttelivat ja saattoivat huokaamaan jokaisen säveleen jälkeen.

Yksinäisyys, alituinen yhdessä olo ja itse onnettomuus kiihdyttivät joka hetki
rakkauttamme. Atalan vastustuskyky alkoi horjua. Hän rukoili yhä
innokkaammin ja useammin äitiään, jonka vihastunutta haamua hän tahtoi
lepyttää. Toisinaan kysyi hän, kuulinko minä valittavaa ääntä ja näinkö liekkejä
nousevan maasta.

Vaivojen rasittamana, mutta yhä palavasti kaihoten ja kuvitellen olevani
ainiaaksi mennyttä miestä tuossa erämaassa, aijoin tuhansia kertoja sulkea hänet
vaimonani syliini, ja tuhansia kertoja ehdotin hänelle, että rakentaisimme majan
virran rannalle ja asettuisimme siinä yhdessä asumaan.

Mutta hän kieltäytyi aina, sanoen:

— Muista, ystäväni, että sotilas kuuluu heimolleen! Mitä merkitsee nainen
verrattuna niihin velvollisuuksiin, joita sinulla on? Rohkaise itseäsi, Outalissin
poika, äläkä napise kohtaloa vastaan! Ihmis-sydän on kuin virran sieni, joka
imee itseensä puhdasta vettä silloin kun taivas on sees, ja savivettä, kun myrskyt
ovat mylleröineet aallot. Onko sieni oikeutettu sanomaan: "Minä en luullut, että
milloinkaan saattaisi myrskyt; luulin auringon aina paistavan."

Voi, René, jos pelkää sydänmyrskyjä, niin pakene yksinäisyyttä! Voimakkaat

intohimot menestyvät parhaiten erämaan yksinäisyydessä. Me olimme levottomuuden ja pelon lamauttamia; olimme joka hetki vaarassa joutua vihollistemme käsiin, käärmeitten purtaviksi, petojen raadeltaviksi ja virran pyöriteitten nieltäviksi. Toisinaan oli meidän perin vaikea löytää niukkaa ravintoamme, ja tietää mitä kohti askeleemme suuntaisimme.

Koettelemustemme mitta tuntui täyttyvän uusien onnettomuuksien lisääntyessä. Pakenemisestamme oli kulunut 27 päivää. Tulikausi, heinäkuu, oli juuri alkanut, ja kaikkialla saattoi huomata myrskyn enteitä.

Silloin kun intiaanivaimot ripustavat työkalunsa puun oksille ja kun papukaijat lymyävät kypressien kätköihin, vetäytyy taivas pilveen. Äänet vaikenevat ja metsät odottavat ikäänkuin herpaantuneina, mitä tuleman pitää.

Pian jyrähti kaukainen ukkonen, jymyten ikivanhassa aarniometsässä. Peläten vedenpaisumusta kiiruhdimme rantaan ja etsimme suojaa metsästä.

Seutu, johon olimme tulleet, oli nevamaata. Me samosimme vaivaloisesti viini- ja muiden köynnöskasvien välissä, jotka takertuivat jalkoihimme kuin paulat. Huokoinen maa vapisi ympärillämme, ja me olimme joka hetki vaipua johonkin syvään allikkoon. Lukemattomat hyönteiset ja suunnattoman isot lepakot olivat puhkoa silmämme. Kalkkalokäärmeet sihisivät ympärillämme, ja luoliinsa pakenevat sudet, karhut ja tiikerikissat kiljuivat joka puolella.

Pimeys sankkeni; pilvet riippuivat matalalla, painuivat aivan puiden latvoihin kiinni, repeytyivät äkkiä, ja samassa välähti salama.

Ulvova länsimyrsky alkoi ajella pilviä taivaalla. Puut taipuivat. Taivas avautui kerta toisensa perästä, ja repeämästä näkyi uusia ukkospilviä ja lieskoja.

Mikä kauhistuttava, suuremoinen näky! Salama sytytti metsän: lieskat hulmusivat hiussuortuvien tavoin tuulessa, kipinä- ja savupatsaat kohosivat ylös korkeuksiin, pilvien syytäessä salamoitaan laajalle levinneeseen kuloon.

Suuri henki kätki vuoret synkkään pimeyteen. Myrskyn ulvonta, puitten rätinä, petojen kiljunta, tulipalon pauke, ukkosen herkeämätön jyrinä ja sammuvien salamoitten sähinä vedessä yhtyivät hirvittäväksi meluksi.

Suuri henki olkoon todistajani! Noina hetkinä näin vain Atalan, ajattelin vain häntä.

Olin onnistunut löytämään suojapaikan käyristyneen koivun alta. Istuin siinä, pitäen rakastettuani polvellani ja lämmittäen käsissäni hänen paljaita jalkojaan. Olin onnellisempi kuin vastaanainut äiti, joka povensa alla tuntee lapsen ensi liikkeet.

Kuuntelimme myrskyn pauhua. Äkkiä tunsin kyyneleen putoavan rinnalleni Atalan silmästä.

— Sydänmyrsky, — ajattelin itsekseni. — Ja tämäkö on sadepisarasi?

Sitten syleilin hellästi lemmittyäni ja sanoin:

— Atala, sinulla on jotakin sydämelläsi. Sano, rakkaani, mitä se on? Paljasta sielusi, se tuottaa huojennusta. Ilmaise sydänsalaisuutesi, jonka niin itsepintaisesti olet minulta kätkenyt! Minä ymmärrän! Sinulla on koti-ikävä!

Hän vastasi:

— Hullutusta! Kuinka minulla olisi koti-ikävä, kun isäni ei ole palmujen maasta!

— Kuinka? ihmettelin minä. — Eikö sinun isäsi ole palmujen maasta? Kuka sinut sitten on tähän maailmaan lähettänyt?

Silloin kertoi Atala:

— Ennenkun äitini oli vienyt sotilas Simaghanille myötäjäisinä kolmekymmentä tammaa, kaksikymmentä puhvelia, sata mitallista pähkinäöljyä, viisikymmentä majavannahkaa ja paljon muita kalleuksia, oli hän tuntenut erään valkoihoisen miehen. Mutta isoäitini ripotteli vettä hänen kasvoilleen ja pakotti hänet menemään naimisiin urhoollisen Simaghanin kanssa, joka kaikessa oli kuninkaan veroinen ja jota kansa päällikkönään kunnioitti. Mutta äitini sanoi uudelle miehelleen; "Minä olen raskaana. Tapa minut!" Simaghan vastasi: "Suuri henki varjelkoon minua sellaisesta väkivallasta! Minä en tahdo edes silpoa sinua; en leikkaa pois nenääsi enkä korviasi, koska olit suora, etkä valheella saastuttanut vuodettani. Sinun hedelmäsi on oleva minun hedelmäni, enkä minä käy luonasi ennenkun linnut riisilaihosta ovat lähteneet ja kolmastoista kuunkierto päättynyt." Näin päivänvalon siihen vuodenaikaan ja vartuin ylpeänä kuin espanjatar ja villi. Äitini teki minusta kristityn, jotta hänen ja isäni Jumala olisi myöskin minun Jumalani. Rakkauden suru kalvoi häntä, ja hän astui siihen

pieneen, nahoilla verhottuun hautaan, josta ei enää koskaan nousta.

Niin kertoi Atala.

— Ja kuka oli sinun isäsi? kysyin minä. — Miksi nimittävät ihmiset häntä täällä maan päällä ja mikä oli hänen nimensä henkien parissa?

— Minä en ole koskaan huuhtonut isäni jalkoja, — sanoi Atala, — Tiedän vain että hän asui sisarineen Saint-Augustinessa ja pysyi aina uskollisena äidilleen. Philippe oli hänen nimensä enkelien parissa, ihmiset sanoivat häntä Lopeziksi.

Kuultuani hänen viimeiset sanansa, huudahdin minä niin, että metsät kajahtivat. Painoin Atalan sydäntäni vasten ja huusin kyyneliin saakka liikutettuna:

— Oi, sisareni! Oi, sinä Lopezin, hyväntekijäni tytär!

Kauhistuneena kysyi Atala syytä mielenliikutukseeni, mutta hänen saatuaan tietää, että Lopez oli sama jalomielinen mies, joka oli tehnyt minut ottopojakseen Saint-Augustinessa, valtasi hänetkin ilo ja hämmästyks.

Tämä uusi sydämien side, sydämien, jotka jo ennestään sykkivät rakkaudesta, voitti Atalan. Hänen taistelunsa olivat olleet turhat. Hän painoi käden sydämelleen, ottaessani hänet syliini ja juodessani rakkauden lumoa hänen huuliltaan. Silmät taivasta kohti tähdättyinä pidin minä, salamoitten räiskyessä, vaimoani sylissäni Kaikkivaltiaan silmien edessä. Häävalmistuksemme olivat koettelemustemme ja rakkautemme mukaiset. "Te, ylevät metsät, punokaa köynnöksenne ja lehvänne häämajaksemme! Te kuohuvat virrat ja huokaavat vuoret, olkaa todistajinamme! Sinä mahtava, karu luonto, näytitkö kaiken komeutesi vain pilkatakseksi meitä, etkö voinut sietää ihmisonnen hymyä keskellä salaperäisiä kauhujasi?"

Atala teki vain heikkoa vastarintaa. Nautin hetkisen onnesta, kun äkkiä voimakas salama, kumahtavan jylinän seuraamana, välähti synkissä pimennöissä, täyttäen metsän tulikivikatkuilla ja valolla ja silpoen puun aivan edestämme.

Me pakenimme kauhistuneina.

Silloin kuului — oi, ihmettä — kellon soittoa. Hämmästyneinä kuuntelimme tuota aarniometsissä niin harvinaista ääntä.

Samassa kuului koiran haukuntaa etäisyydestä, se läheni, kävi yhä kiivaammaksi, ja äkkiä ilmestyi eteemme koira ilosta ulvoen.

Eläintä seurasi vanha ukko pieni lyhty kädessään.

— Taivaalle kiitos! huudahti hän, keksittyään meidät. — Koira vainusi teidät jo ennen myrskyn puhkeamista, ja kuletti minut tänne. Hyvä Jumala! kuinka nuoria te olette! Lapsi-raukat, kuinka te olettekaan kärsineet! Kas tässä on karhunta! se on hyvään tarpeeseen tälle nuorelle naiselle. Minulla on tilkkanen viiniä kurpitsapullossani. Ylistetty olkoon Herra kaikissa töissään! Suuri on hänen armonsa, eikä hänen hyvyydellään rajoja ole!

Atala lankesi vanhuksen jalkoihin:

— Rukoukseni haltija! sanoi hän. — Minä olen kristitty. Jumala on lähettänyt sinut tänne minua pelastamaan.

— Tyttäreni, — sanoi erakko, — lähetysasemalla tapaamme soittaa kelloa öiseen aikaan ja myrskyn raivotessa, opastaaksemme siten matkamiehiä luoksemme. Seuraten Alpeilla ja Libanonilla asuvien veljiemme esimerkkiä, olemme me opettaneet koiramme etsimään eksyneitä matkustajia.

Minun oli vaikea käsittää erakon äkillistä ilmestymistä. Tänä armo tuntui siihen määrin käyvän yli inhimillisen odotuksen, että minä luulin uneksivani. Lyhdyn valossa näin, että munkin parta ja hiukset olivat vallan läpimärät sateesta, ja hänen kätensä, jalkansa ja kasvonsa olivat orjantappuroitten repimät.

— Vanhus, — virkoin minä viimein, — millainen on sydämesi, koska et pelkää salamaa?

— Pelkää? vastasi hän innoissaan. — Pelkäisinkö minä silloin kun ihmiset ovat hädässä ja kun voin olla heille avuksi? Silloinhan totisesti olisin arvoton seuraamaan Jeesusta Kristusta.

— Mutta tiedä, — jatkoin, — että minä en ole kristitty.

— Nuori mies, — vastasi hän, — olenko minä kysynyt uskontoasi? Kristus ei ole sanonut: "Minun vereni puhdistaa tämän, mutta ei tuota." Hän kuoli juutalaisien ja pakanoiden edestä, ja hän piti kaikkia ihmisiä veljinään ja onnettomina. Vähäpätöistä on kaikki se, mitä minä täällä voin hyväksenne tehdä, ja sama avuliaisuus tulisi osaksenne muuallakin. Kunnia ei ole meidän. Mitä me heikot erakot olemme muuta kuin kehoja välikappaleita? Kuka sotilas pelkurina vitkastelisi, kun päällikkö risti kädessään ja otsa orjantappurakruunun haavoittamana kulkee edellä ihmisiä vapahtamaan!

Nämä sanat tekivät syvän vaikutuksen minuun. Ihailun ja liikutuksen kyöneleet valuivat poskillani.

— Rakkaat lapsukaiset, — sanoi lähetyssaarnaaja. Minä paimennan täällä metsässä veljiänne, pientä villilaumaa. Luolani on tässä aivan lähellä. Tulkaa ja lämmitelkää itseänne luonani. En voi tarjota teille elämän mukavuuksia, mutta katon saatte päänne päälle ja turvan. Ja kiittäkää Jumalaa, sillä paljon on sellaisia, joilta nekin puuttuvat.

Uurastelijat.

On kunnan ihmisiä, joilla on niin puhdas omatunto, että heitä ei voi lähestyä joutumatta osalliseksi siitä rauhasta, joka niin sanoaksemme huokuu heidän sydämestään ja puheestaan.

Kuta enemmän erakko puhui, sitä raukeammiksi tunsin intohimojeni käyvän, ja myrskykin tuntui tyyntyvän hänen sanoistaan. Pilvet hajaantuivat, joten saatoimme nyt lähteä suojapaikastamme.

Jätimme metsän ja aloimme kiivetä ylös korkeata vuorta. Koira kulki edellämme, kantaen hampaissaan keppiä, jonka toisessa päässä riippui

sammutettu lyhty.

Kuljimme Atalan kanssa lähetyssaarnaajan perässä, käsikkäin. Hän kääntyi tuon tuostakin katsomaan meitä, ja me huomasimme, että koettelemuksemme ja nuoruutemme liikuttivat häntä. Hän tuki itseään valkoiseen sauvaan ja kantoi kirjaa kaulassaan. Hän oli pitkäkasvuinen, kalpea ja laiha, rehellisen ja yksinkertaisen näköinen. Hänen piirteensä eivät olleet kuolleet eikä tasaiset, kuten ihmisen, joka on syntynyt ilman intohimoja. Elon myrskyt kuvastuivat hänenkin kasvoiltaan, ja otsarypyt todistivat intohimoja, jotka hyveet sekä ihmis- ja Jumalanrakkaus olivat kuolettaneet.

Hänen pitkä partansa, nöyrä katseensa, lempeä äänensä, kaikki todisti rauhaa ja ylevyyttä. Joka, kuten minä, on nähnyt isä Aubryn vaeltavan yksinään sauvoineen ja kirjoineen aarniometsässä, hän on nähnyt kuvan tosikristitystä maailmanvaeltajasta.

Puoli tuntia kestäneen vaivaloisen kävelyn jälkeen jyrkillä vuoripoluilla saavuimme erakon luolalle.

Astuimme sisään aukosta, joka puolittain oli rönsyilevien suikerokasvien ja kurpitsien peitossa. Luolassa oli vain papayalehdistä punottu matto, vesiruukku, muutamia puuvateja, lapio, kesy käärme ja pöydän virkaa toimittava kivi, jolla lepäsi kristittyjen raamattu ja risti.

Vanhus kiiruhti sytyttämään takkavalkean kuivista köynnöksistä. Hän hienonsi maissia kahden kiven välissä ja leipoi leivän, jonka paistoi hiilillä. Kun leipä oli käynyt kauniin kellertäväksi, asetti hän sen eteemme ynnä kokosmaitoa vaahterapuisessa maljakossa.

Myrskyä seurasi kaunis ilta, ja Suuren Hengen palvelija kehoitti meitä istahtamaan luolan sisäänkäytävän viereen. Teimme niin, ja eteemme avautui laaja näköala.

Viimeisetkin myrskypilvet olivat paenneet itään. Metsäpalo loisti vielä etäällä. Vuoren juurella oli tuuli kaatanut kokonaisen mäntymetsän, ja joki pauhasi vaahtoisena ja täynnänsä kaikenlaista sälyä: irtonaisia turpeita, kaatuneita puunrunkoja, kuolleitten eläinten ruumiita ja kaloja, jotka hopealle hohtavat vatsat ylöspäin kääntyneinä kelluivat veden pinnalla.

Tällaisen näyn edessä kertoi Atala seikkailumme vanhukselle. Ukko tuli

liikutetuksi, ja kyyneleet valuivat hänen parralleen.

— Lapseni, — sanoi hän Atalalle, — uhratkaamme Herralle kärsimyksemme ja Hän suo meille levon ja lievityksen. Katso, kuinka Hän tukahduttaa palon, rauhoittaa veden ja hajoittaa pilvet. Luuletko sinä, että Hän, joka tynnytti rajuilman, ei pystyisi lievittämään ihmis-sydämen suruja? Ellei sinulla ole parempaa turvaa, niin tarjoan sinulle paikan siinä laumassa, jonka olen onnistunut saattamaan Herran Kristuksen turviin. Minä opetan Chactasta ja annan sinut hänelle vaimoksi heti kun hän tulee sen arvoiseksi.

Nämä sanat kuultuani polvistuin erakon eteen, ja sydämeni sykki ilosta. Mutta Atala kävi kalpeaksi kuin kuolema.

Ukko nosti minut ylös ja siunasi minua ristinmerkillä. Huomasin että hänen kätensä olivat silvotut. Atala arvasi heti, mitä oli tapahtunut:

— Julmurit! huudahti hän.

— Tyttäreni, — virkkoi munkki lempeästi hymyillen, — mitä merkitsee tämä kaikkeen siihen verrattuna, mitä Herrani ja Mestarini on saanut kärsiä! Pakanalliset intiaanit räökkäsivät minua, sillä he olivat soaistuja raukkoja, joille Herra kerran lahjoittaa valkeuden. Mitä enemmän pahaa he ovat minulle tehneet, sitä enemmän heitä rakastan. Minä en jäänyt kotimaahani, jonne olin palannut ja missä kuuluisa kuningatar halusi nähdä lähetystyössä saamani merkit. Ja kunniakkaampaa hyvitystä vaivoistani kuin se, että kirkkomme päämiehen suostumuksella saan näillä vaivaisilla käsillä jakaa pyhää sakramenttia, en olisi koskaan voinut odottaa. Palasin uuteen maailmaan, vihkien lopun elämäni Herran palvelemiseen.

— Olen, — jatkoi hän, — kohta asunut kolmekymmentä vuotta tässä erämaassa, ja huomenna tulee kuluneeksi kaksikymmentäkaksi vuotta siitä kun otin tämän luolan haltuuni. Saapuessani tänne oli täällä vain muutamia intiaaniperheitä, jotka viettivät surkeata elämää julmine tapoineen. Saarnasin heille rauhan evankeliumia, ja heidän tapansa ovat vähitellen muuttuneet. He asuvat nyt yhdessä tämän vuoren juurella. Samalla kun olen opastanut heidät pelastuksen tielle olen opettanut heille järjestynyttä elämää, menemättä kuitenkaan liian pitkälle ja koettaen pidättää heitä yksinkertaisissa oloissa, jotka yksin luovat onnen. Peläten ainaisen läsnäoloni kiusaavan heitä, vetäydyin tähän luolaani, ja tänne he aina tulevat minulta neuvoa kysymään. Täällä erämaassa, kaukana

ihmisistä, ylistän minä Jumalaa. Ja täällä minä valmistaudun vastaanottamaan kuoleman, jota korkea ikäni minulle jo ennustaa.

Puhuttuaan näin polvistui erakko, ja me seurasimme hänen esimerkkiään. Korkealla äänellä alotti hän rukouksensa, johon Atala vastasi.

Äänettömät salamet leimahtelivat tuon tuostakin idässä, ja mailleen menevä aurinko näytti kolminkertaiselta. Muutamet eksyneet ketut työnsivät mustat kuononsa esille vuoren reunalta, ja kasvit kahahtelivat hiljaa, kun ne iltatuulen kuivaamina taas kohottivat taipuneita vanojansa.

Me palasimme luolaan ja erakko valmisti Atalalle vuoteen kypressin naavasta.

Syvä levottomuus ilmeni tytön silmissä ja liikkeissä. Hän katseli isä Aubrya ikäänkuin tahtoen uskoa hänelle jonkun salaisuuden. Mutta oli aivan kuin jokin olisi pidättänyt häntä, joko sitten kainous tai tietoisuus siitä, että ripistä ei olisi mitään apua.

Kuulin hänen yöllä nousevan ylös ja etsivän erakkoa. Mutta tämä oli antanut hänelle oman vuoteensa, ja mennyt ulos ihaillemaan taivaan kauneutta, ja rukoilemaan Jumalaa vuoren huipulla. Hän kertoi minulle seuraavana aamuna tekevänsä aina niin, vieläpä talvellakin, sillä hän rakasti metsän öistä suhinaa, taivaalla purjehtivia pilviä, tuulta ja yksinäisyydessä lorisevia puroja.

Sisareni palasi syvästi huoaten vuoteeseensa.

Iloisten toivomusten elvyttämänä pidin Atalan levottomuutta vain ohimenevän väsymyksen ilmaisuna.

Seuraavana aamuna havahduin luolan edessä kasvavien akasia- ja laakeripensaitten oksiin kätkeytyneitten punatulkkujen ja matkijain lauluun.

Poimin aamukasteen kostuttamia magnoliakukkasia ja asetin ne vielä nukkuvan Atalan päähän, toivoen, uskoni mukaan, jonkun kuolleen rintalapsen sielun laskeutuvan aamukasteen mukana kukkaan ja onnellisen unen johdattavan tuon nuoren sielun Atalan poveen.

Sitten läksin etsimään isäntääni. Tapasin hänet istumassa kaatuneen, ikivanhan hongan rungolla, kaapu ylöskääritynä, rukousnauha kädessään. Hän ehdotti, että lähtisimme, koska Atala vielä nukkui, lähetysasemalle. Suostuin ehdotukseen, ja

me läksimme heti matkaan.

Laskeutuessamme alas vuorelta, huomasin muutamien taramien kyljissä salaperäisiä merkkejä, joita henget kai olivat kirjoitelleet, arvelin. Erakko selitti itse kaivertaneensa ne, ja sanoi niitten olevan erään entisajan kirjailijan Homeron säkeitä sekä muutamia vieläkin vanhempia Salomonin runoja. Mielestäni vallitsi noissa ikivanhoissa, kaarnaan piirretyissä runoissa, tuossa iäkkäässä erakossa, joka ne oli kaivertanut, ja itse noissa vanhoissa tammissa salaperäinen sopusointu.

Hänen nimensä ja ikänsä sekä lähetysaseman vuosiluku oli myöskin kaiverrettu puitten juurella kasvavaan, leveälehtiseen jättiläisrunkoon. Ihmettelin, että hän oli tuollaiseksi muistomerkiksi valinnut niin hataran aineen, mutta hän vastasi:

— Se säilyy siinä kyllä yli minun aikani, ja on aina arvokkaampi kuin se vähä, minkä minä olen toimittanut.

Me saavuimme erään laakson suulle ja minä sain nähdä jotakin ihmeellistä: luonnollisen sillan, jommoisia on Virginiassa ja joista sinä ehkä olet kuullut puhuttavan. Ihmiset, ja etenkin sinun kotimaasi asukkaat, matkivat usein luontoa, mutta heidän jäljittelynsä on monasti perin pientä ja vähäpätöistä. Tulos on aivan toinen, kun luonto koettaa jäljitellä ihmistöitä. Se rakentaa siltoja vuorenhuipuilta toiselle, raivaa teitä pilviin, luo jokia kuin kanavia, muodostaa vuorista pylväitä ja kaivaa meret vesialtaiksi.

Me kuljimme tuollaisen sillan alitse ja näimme edessämme toisen ihmeen: lähetysaseman intiaanilaisen kalmiston eli *Kuolon lehdon*.

Isä Aubry oli sallinut vastakäännettyjen haudata kuolleensa isiensä tavalla ja säilyttää haudoillaan pakanalliset nimensä. Hän oli tyytynyt vain ristillä vihkimään paikan.

Maa oli — kuten yhteiset kalmistot ainakin — jaettu yhtä moneen osaan kuin seurakunnassa oli perheitä. Jokainen osa muodosti itsessään pienen lehdon, johon kukin oli istuttanut mielensä mukaisia kasveja. Puro kiemurteli verkkaan ja äänettömänä näiden lehtojen välissä. Sitä nimitettiin *Rauhan puroksi*.

Idässä rajoitti tätä sielujen rauhallista kaupunkia silta, jonka alta olimme juuri kulkeneet. Etelässä ja pohjoisessa päättyi se kahteen kukkulaan. Siitä oli vapaa näköala vain länteen, missä kohosi korkea kuusimetsä. Punaiselle ja vihreälle

hohtavat puunrungot oksivat vasta latvojen alla muistuttaen korkeita pylväitä ja muodostaen pilarikäytäviä tuossa kuolemantemppelissä. Puitten latvat soittivat lakkaamatta juhlallisesti kuin urut kirkon kuorissa. Mutta jos astui sisälle pyhättöön, kuuli vain lintujen ylistyslauluja, joita ne ikuisina sielumessuina virittivät kuolleitten kunniaksi.

Tultuamme ulos lehdosta näimme järven rannalla lähetyskylän, keskellä kukoistavaa ruohoaavikkoa.

Kylään päästiin lehtokujaa myöten, jota rautatammet reunustivat. Nuo ikivanhat tiet ulottuivat niihin vuoriin saakka, jotka jakavat Kentuckyn ja Floridan.

Heti kun intiaanit näkivät paimenensa tasangolla, jättivät he askareensa ja riensivät häntä vastaan. Toiset suutelivat hänen vaippansa liepeitä, toiset tukivat häntä. Äidit nostivat pienet lapsensa olkapäilleen, jotta he näkisivät hänet.

Matkalla kylään tiedusteli hän, mitä siellä oli tapahtunut. Toista hän kehui, toista moitti. Hän puhui viljan korjaamisesta, lasten opettamisesta ja auttamisen ja lohduttamisen velvollisuudesta, ja käänsi puhuessaan alituisesti ajatukset Jumalaan.

Seuralaistemme ympäröiminä saavuimme näin tien varteen pystytetyn suuren ristin juurelle. Siinä pidettiin tavallisesti jumalanpalvelus.

— Rakkaat lapset, — haastoi lähetysaarnaaja, kääntyen intiaaneihin, — te olette saaneet veljen ja sisaren, ja jotta onni olisi vielä suurempi, on jumalallinen sallimus säästänyt laihonnekin. Kas siinä teille kaksi syytä olla kiitolliset. Nauttikaamme siis pyhä ehtoollinen ja tehkäämme se liikutetuin mielin, elävin uskoin, palavan kiitollisina ja nöyrin sydämin!

Pappi pukeutui valkoiseen messukaapuun, joka oli tehty silkkiäispuun kaarnasta, ja otti esille pyhät astiat ristin juurelle talletetusta tabernakelista. Nelikulmainen kivi asetettiin alttariksi, vihkivesi tuotiin läheisestä purosta ja viiniä saatiin villiviinirypäleistä. Me polvistuimme kaikki korkeaan ruohostoon, ja pyhä toimitus alkoi.

Idässä, vuorten takana, kiilsivät aamun sarastus. Kaikki kylpi kullassa ja purpurassa. Ja kun aurinko, jonka tuloa niin upeasti valmistettiin, vihdoin sukelsi esille valomerestä, osui sen ensimmäinen säde pyhälle leivälle, jota pappi juuri piti koholla.

Oi, minkä mahtavan voiman uskonto itsessään kätkee! Oi, kuinka valtava kristillinen jumalanpalvelus onkaan! Ehtoollisen jakajana vanha ukko, alttarina kivi, kirkkona erämaa ja seurakuntana joukko villejä! Minä en epäillyt suuren ihmeen tapahtuvan laskeutuessamme polvillemme, ja Jumalan astuvan maan päälle, sillä minä tunsin, kuinka Hän meni sydämeeni.

Jumalanpalveluksen jälkeen — sen aikana kaipasin vain Atalaa — läksimme kylään.

Siellä vallitsi harvinainen sekoitus valistunutta yhteiskuntaa ja luonnon elämää. Aivan erämaan laitaan oli raivattu uutisviljelys. Ruislaiho huojui kultaisina aaltoina kaatuneen tammen vieressä. Kaikkialla tupruttivat kasket sankkaa savuaan, ja aurat vakoilivat kannokossa. Miehet mittailivat maata, jonka uutisasukkaat ottivat haltuunsa. Linnut saivat lähteä pesistään, ja petojen luolat muutettiin asuinmajoiksi, alasimet kalkkuivat ja kirveitten iskut kajahtelivat ensi kertaa.

Samosin ihastellen ympäri ja tunsin sydämeni heltyvän yhä enemmän, ajatellessani Atalaa ja sitä onnea, jota täällä saisimme nauttia.

Ihailen katselin kristinopin voittokulkua salomailla: Näin kuinka uskonto oli valistanut ja taltuttanut intiaanit. Olin todistajana noissa ihmisen ja maan välisissä alkuperäisissä vihkiäisissä, joissa ihminen vihkimäkirjan mukaan antoi myötäjäisiksi hikensä ja vaivansa ja maa puolestaan lupasi uskollisesti antaa satonsa ja lapsensa, ja kätkeä hänen tuhkinsa.

Tällävälän oli lähetyssaarnaajan eteen tuotu lapsi, jonka hän kasti lähteen reunalla, kukoistavien jasminien keskellä. Mutta samaan aikaan kannettiin pieni kirstu Kuolon lehtoon. Morsiuspari sai siunauksensa erään tammen alla, ja me seurasimme vastaanaineita heidän uuteen kotiinsa salomaan kolkkaan. Edellämme kulki pappi, siunaten kukkulat, puut ja lähteet, kuten kristittyjen raamattu kertoo Herran ennen muinoin siunanneen muokkaamattoman maan, ennenkuin luovutti sen perintönä Aatamille.

Häesaattue, johon paimenet laumoineen yhtyivät, muistutti mieleeni ensimmäisten perheitten vaelluksia, kun Sem samosi lapsineen tuntemattomia seutuja, seuraten edellä kulkevata aurinkoa.

Kysyin erakolta, miten hän ohjasi lapsiaan. Hän vastasi: — Minä en ole laatinut heille minkäänlaisia lakeja. Olen vain opettanut heitä rakastamaan toisiaan,

rukoilemaan Jumalaa ja etsimään parempaa elämää. Kaikki maailman lait sisältävät nämä käskyt. — Sinähän näet tuolla etäällä majan, — jatkoi hän, — joka on suurempi toisia. Sitä pidetään kappelina sadeaikana. Sinne kokoontuvat seurakuntalaiset aamuin ja illoin ylistämään Herraa, ja kun minä olen estetty olemasta läsnä, toimittaa eräs vanhus rukoukset, sillä vanhuuteen samoin kuin äitiyteenkin liittyy papillisia velvoituksia. Sitten mennään työhön pelloille. Vaikka omaisuus onkin jaettu siinä tarkoituksessa, että jokainen oppisi hoitamaan omaansa, kootaan sadot yhteen suureen latoon, jotta veljesrakkaus pysyisi yllä.

Neljä vanhinta jakavat työn hedelmät yhtä suuriin osiin. Lisäksi uskonnolliset menot, risti, jonka luona nautitaan pyhä ehtoollinen, jalava, jonka juurella kauniilla ilmalla saarnaan, hautamme lähellä niittyjä, virtamme, joiden äärillä kastan pieniä lapsia — ne ovat pieni valtakuntamme, jossa Jesus Kristus on kuninkaana.

Niin puhui vanha erakko, ja ankara liikutus valtasi minut. Silmäni avautuivat näkemään, kuinka paljon korkeammalla tuo säännöllinen, ahertava elämä oli villien laiskaa vetelehtimistä.

— Voi, René, minä en tahdo napista Sallimusta vastaan, mutta minun täytyy tunnustaa, etten voi muistella tuota kristillistä yhteiskuntaa, tuntematta kaihon katkeruutta rinnassani. Maja ja Atala tuossa yhteiskunnassa, ja onneni mitta olisi ollut täysi. Siihen olisivat harharetkeni päättyneet. Siellä olisin vaimoni kanssa, tuntemattomana, aarniometsän helmaan kätkeytyneenä viettänyt elämäni päivät, jotka olisivat vierineet hiljaa eteenpäin kuin salojen nimettömät virrat.

Mutta minkälaisiin kärsimyksiin jouduinkaan uneksimani rauhan asemesta! Oltuani kohtalon alituisena leikkikaluna, kärsittyäni haaksirikon kaikilla rannoilla ja oleskeltuani pitkät ajat maanpaossa, tulin vihdoon ja viimein kotiini ja löysin majani raunioina, kaikki ystäväni kuolleina ja kuopattuina.

Sellainen oli Chactasin kohtalo oleva.

Murhenäytelmä.

Onnenunelmani oli yhtä suloinen kuin lyhytkin, ja havahtuminen odotti minua erakon luolassa.

Oli jo täysi päivä, kun me saavuimme sinne, ja minä kummastelin, että Atala ei rientänyt meitä vastaan.

Äkillinen kauhu valtasi minut. En rohjennut huutaa Lopezin tytärtä nimeltään, lähestyessämme luolaa. Kiihoittuneessa mielentilassani pelkäsin yhtä paljon ääntä kuin hiljaisuuttakin, joka huutoani seuraisi.

Luolan suulla ammottava pimeys lisäsi yhä kauhuani, ja minä sanoin lähetysaarnajalle:

— Voi, sinä, jota taivas suosii ja vahvistaa, astu sinä edellä tuohon pimentoon!

Kuinka heikko onkaan se, joka on himojensa orja! Kuinka voimakas se, joka luottaa Jumalaan. Hurskaassa, seitsemänkymmentäkuusi vuotta kokeneessa sydämessä oli enemmän rohkeutta kuin minussa, uhmailevassa nuorukaisessa. Rauhanmies astui luolaan ja minä jäin ulkopuolelle.

Hetkisen kuluttua kuului heikkoa, tuskanhuudon tapaista ääntä vuoren onkalosta. Ponnistettuani kaikki voimani syöksyin minä huudahtaen pimeään luolaan.

Isäni henget, te ainoastaan tiedätte mitä siellä näin.

Erakko oli sytyttänyt soihdun ja piti sitä vapisevin käsin Atalan vuoteen yllä.

Puoliksi istuvassa asennossa, käsivarteensa nojautuneena näin nuoren, kauniin tytön, hapsen hajallaan. Tuskan hiki helmeili hänen otsallaan; hänen puoliksi sammunut katseensa yritti vielä vakuuttaa minulle rakkautta, ja hänen huulensa koettivat hymyillä.

Kuin salaman iskemänä seisoin minä siinä tuijottavin silmin, levitetyin käsivarsin ja huulet raollaan.

Syvä hiljaisuus vallitsi luolassa. Erakko alkoi ensin puhua:

— Väsymyksestä johtuvaa kuumetta, — sanoi hän. — Taipukaamme Jumalan tahdon alle, ja Hän varmasti armahtaa meitä.

Kuultuani nämä sanat, alkoi veri taas kiertää suonissani ja suuri kauhuni muuttui mitä varmimmaksi lohdutukseksi.

Mutta Atala ei suonut minulle pitkäaikaista toivoa.

Hän pudisti surullisena päätään ja viittasi meitä astumaan lähemmäksi vuodetta.

— Isäni, — sanoi hän heikolla äänellä, kääntyen munkkiin, — kuolema koskettaa minua nyt juuri. Oi, Chactas, kuuntele ilman epätoivoa surullista salaisuutta, jota en ole sinulle vielä ilmaissut, sillä minä en ole tahtonut saattaa sinua onnettomaksi enkä olla tottelematon äidilleni. Älä anna tuskanilmaustesi keskeyttää minua, sillä se vain lyhentäisi niitä hetkiä, jotka minulla vielä on jäljellä elämästäni. Minulla on niin paljon kerrottavaa, ja sydämeni heikot lyönnit ja rintani ahdistava jäätaakka kehoittavat minua kiirehtimään.

Hetkisen vaitiolon jälkeen jatkoi hän:

— Surullinen kohtaloni alkaa jo ennenkuin olin nähnyt päivän valon. Murheisena kantoi äitini minua povensa alla ja suurella tuskalla synnytti hän minut maailmaan. Ei luultu minun jäävän henkiin syntymäni jälkeen. Henkeni pelastukseksi teki äitini pyhän lupauksen: hän lupasi uhrata neitsyyteni Pyhälle Neitsyelle, jos säilyisin kuolemalta. Onneton lupaus, joka nyt vie minut hautaan!

Olin juuri täyttänyt viisitoista vuotta, kun äitini kuoli. Hiukan ennen kuolemaansa kutsui hän minut vuoteensa ääreen:

— Tyttöseni, — sanoi hän erään hänelle viimeistä lohdutusta antaneen lähetysaarnajan läsnäollessa, — sinä tiedät, minkä lupauksen olen sinun suhteesi tehnyt. Tahdotko tehdä äidistäsi lupauksen rikkojan? Oi, Atalani, jätän sinut ympäristöön, joka ei ole sinulle kyllin arvokas. Nämä pakanat vihaavat isääsi ja minun Jumalaani, sitä Jumalaa, joka ensin antoi sinulle hengen ja sitten pelasti sinut kuin ihmeen kautta.

No niin, lapseni, jos verhoudut nunnanhuntuun, luovut sinä vain vaimon huolista ja niistä julmista kärsimyksistä, joita äitisi on saanut kokea. Tule siis tänne, rakas lapseni, ja vannoo tämän Vapahtajan Äidin kuvan kautta ja tämän hurskaan papin ja kuolevan äitisi kuullen, että et tee minusta valapattoa! Muista aina, että minä olen mennyt takuuseen puolestasi, ja että sinä, jos lupauksesi rikot, syökset äitisi sielun ikuisen kadotukseen!

— Voi äitini, miksi puhuit minulle niin? Voi, sinä uskonto, joka samalla kertaa lahjoitit minulle tuskan ja autuuden, onnettomuuden ja lohdun!

Oi, sinä kallis ja surkuteltava rakastettuni, jota sydämeni vielä kuolemassakin janoo, sinä näet nyt, mikä meidän kohtalomme on katkeroittanut.

Kyynelten tulviessa silmistäni, laskin pääni äitini rinnoille ja lupasin hänelle kaikki mitä hän oli pyytänyt. Lähetysaarnaaja lausui kauheita sanoja, jotka sitoivat elämäni ainiaaksi, ja ojensi minulle nunnanmerkin. Äitini uhkasi kirouksellaan, jos minä koskaan rikkoisin lupaukseni, ja veti sitten viimeisen hengähdyksensä, syleillen vielä kuollessaan minua. Alussa en huomannut lupaukseni sisältävän mitään kovaonnisuutta. Kristitty kun olin sydämestäni ja sielustani ja ylpeä espanjalaisesta verestäni, jota suonissani virtasi, eivät ympärilläni olevat miehet olleet mielestäni kyllin arvokkaita saamaan kättäni. Olin onnellinen, että ainoa sulhoni oli äitini Jumala. Mutta sitten näin sinut, nuori, kaunis vanki, ja minä säälin sinun kohtaloasi; uskalsin puhua kanssasi nuotion luona metsässä, ja samassa muistin pyhän lupaukseni.

Kun Atala oli puhunut tämän, ja ollut hetkisen vaiti, puristin minä käteni nyrkkiin ja käännyn uhkaavana lähetysaarnaajan puoleen, huudahtaen:

— Tämän on siis saattanut aikaan sinun uskontosi, jota niin olet kehunut! Kirottu olkoon se vala, joka riistää minulta Atalan! Kirottu olkoon se Jumala, joka pakottaa ihmistä vastustamaan luontonsa vaatimuksia! Ihmismunkki, mitä sinä näissä metsissä teet?

— Pelastan sinut, — vastasi ukko vakaasti, — lauhdutan intohimojasi ja estän sinua, herjaaja, saattamasta päällesi taivaan vihaa. Voitko sinä, nuori mies, joka olet vasta elämäsi alussa, valittaa kärsimyksiäsi? Missä ovat merkit kärsityistä tuskistasi?

Sano, mitä vääryyttä sinä olet kokenut? Sano, mitä sinulla on avuja, jotka oikeuttaisivat valituksiin? Mitä suurta sinä olet toimittanut, mitä hyvää tehnyt?

— Onneton, — jatkoi hän, — sinulla on vain himosi, ja rohkenet kuitenkin syyttää taivasta! Jos olisit isä Aubryn tavoin viettänyt kolmekymmentä vuotta elämästäsi maanpaossa vuorilla, niin sinä olisit vähemmän kärkeä tuomitsemaan Kaitselmuksen töitä. Silloin sinä huomaisit, että et mitään tiedä, et mitään ole, ja että ei ole niin ankaraa vitsausta eikä niin kauheita tuskia, joita ei saastainen lihasi olisi ansainnut.

Ukon silmistä säihkyvä tuli, rinnalla liehuva parta ja ukkosena jyrähtelevät sanat tekivät hänet Jumalan kaltaiseksi. Hänen ylevyytensä masentamana vaivuin minä maahan ja pyysin anteeksi kiivauttani.

— Poikani, — vastasi hän niin lempeästi, että minut valtasi katumus, — poikani, itseni tähden en ole sinua neuvonut. Olet oikeassa, rakas lapseni, en ole tullut toimittamaan mitään suurta näihin metsäseutuihin, eikä Jumalalla ole arvottomampaa palvelijaa kuin minä. Mutta, poikani, taivasta, taivasta ei saa koskaan syyttää! Anna minulle anteeksi, jos olin liian ankara, mutta kuulkaamme nyt sisartasi. Ehkä on vielä pelastuksen mahdollisuus. Älkäämme kadottako toivoa. Oi, Chactas, eikö uskonto sentään ole jumalallinen, kun se tekee toivostakin hyveen?

— Nuori ystäväni, — sanoi Atala, — sinä olet ollut taistelujeni todistaja, ja sittenkin olet nähnyt vain vähäpätöisimmät niistä; toiset olen sinulta peittänyt. Ei, totisesti halvin orjakaan, joka hiellään kostuttaa Floridan peittävää hiekkaa, ole kurjempi Atalaa.

Kehoitin sinua pakenemaan, vaikka tunsin, että ero olisi ollut kuolemani. Pelkäsin pakoa kanssasi läpi aarniometsien, ja kuitenkin kaipasin niiden siimestä. Voi, jos olisi ollut kysymys vain sukulaisista, ystäväistä ja kodista, — niin, vaikkapa, niin kamalalta kuin se kuuluukin, sieluni autuudestakin luopuminen! Mutta sinun varjosi sukelsi aina esiin, syyttäen minua niistä tuskista, joita se sai kärsiä.

Kuulin huokauksesi; näin intohimojen tulen, joka sinua kulutti. Kummitukset ahdistivat minua unettomina öinä, ja päivisin olin kokonaan epätoivon vallassa. Aamukaste kuivui heti, laskeuduttuaan polttavalle iholleni. Aukaisin huuleni, hengittääkseni viileätä ilmaa, mutta se muuttuikin tuleksi huokauksistani.

Mikä kiusaus nähdä sinut alituisen läheisyydessäni, kaukana ihmisistä, erämaan yksinäisyydessä, ja kuitenkin tuntea välillämme ylitsepääsemätön muuri.

Suurin onneni olisi ollut saada viettää elämäni sinun jalkojesi juuressa, saada palvella sinua orjana, valmistaa ateriasi ja vuoteesi johonkin salaiseen soppeen.

Oi, millaisena tulevaisuus välkkyikään silmissäni! Kuinka sydämeni unelmoikaan! Kun katsahdin sinuun, ahdisti minua kaiho, yhtä mieletön kuin rikoksellinen. Milloin toivoin, että sinä ja minä olisimme ainoat elolliset olennot maan päällä; milloin taas, huomattessani jumaluuden hillitsevän rohkeita

unelmiani, olin toivoa, että tuo jumaluus tuhoutuisi, jotta minä sinun käsivarsiisi nojautuneena vierisin kuilusta kuiluun Jumalan ja maailman pirstaleitten keralla.

Vielä tällä hetkellä — sen tunnustan nyt, ijäisyyden avautuessa eteeni, astuessani järkkymättömän tuomarin eteen ja, äitiäni totellen, ilolla uhratessani elämäni neitsyyteni pelastukseksi — vielä tällä hetkellä kadun minä, että en antautunut omaksesi!...

— Tyttäreni, — keskeytti hänet lähetysaarnaaja, — tuskasi vie sinut harhaan. Tuo piintynyt tunne on luonnoton, vaikka ehkä vähemmin rikollinen Jumalan silmissä, koska se ennemmin on mielen kuin sydämen hairahdus. Sinun täytyy kuitenkin huolehtia, että pääset siitä vapaaksi, sillä se ei ole viattomuutesi arvoinen. — Kuitenkin, rakas lapseni, on vilkas mielikuvituksesi saattanut sinut lupauksesi suhteen liian levottomaksi. Uskonto ei vaadi yliluonnollisia uhrauksia. Sen tarkoitus on kehittää todellisia tunteita ja lempeitä hyveitä, jotka ovat kaukana kiihottuneista mielentiloista ja väärän sankarillisuuden teeskennelystä voimasta.

Jos sinä, eksynyt karitsa-raukka, kuolet, no niin, silloin noutaa hyvä paimen sinut ja ottaa laumaansa. Anteeksiannon aarteet ovat myöskin käytettävänäsi. Tarvittaisiin verivirtoja poistamaan vikojamme ihmisten silmissä. Jumala tyytyy yhteen ainoaan kyyneleeseen. Tyynny sentähden, rakas tyttäreni, sillä tilasi vaatii rauhaa. Kääntykäämme Jumalan puoleen, joka huojentaa omiensa tuskaa.

Jos hän tahtoo, kuten toivon, pelastaa sinut tästä taudista, kirjoitan minä Quebecin piispalle. Hän voi päästää sinut vapaaksi lupauksestasi, ja sitten saat sinä täällä minun luonani viettää elämäsi päivät Chactasen vaimona.

Kuultuaan vanhuksen sanat sai Atala ankaran kouristuskohtauksen, ja kun se meni ohi, kuvastui hänen kasvoillaan syvä, ankara tuska.

— Kuinka? kysyi hän ristien innokkaasti kätensä. — Oliko mitään keinoa? Olisinko voinut päästä vapaaksi lupauksestani?

— Olisit, tyttäreni, — sanoi munkki. — Sinä voit vieläkin päästä siitä vapaaksi.

— Liian myöhään, liian myöhään! huudahti hän. — Täytyykö minun siis kuolla samalla hetkellä, kun olisin voinut tulla onnelliseksi! Miksi en tavannut sinua ennemmin, hurskas isä? Kuinka onnelliseksi olisinkaan tuntenut itseni tänään sinun ja kristityn Chactas'in parissa... onnelliseksi ja lohdutetuksi... täällä

erämaassa... oi, mikä ylenmääräinen autuus!

— Rauhoitu! sanoin minä ja tartuin onnettoman käteen, — Rauhoitu! Nyt alkaa onnemme!

— Ei koskaan! Ei koskaan! valitti Atala.

— Mitä tarkoitat? kysyin minä.

— Sinä et tiedä kaikkea! sanoi tyttö. — Eilen... kun myrsky raivosi. Minä olin rikkaa lupaukseni, olin syöstä äitini kadotuksen kuiluun. Hänen kirouksensa uhkasi jo minua. Olin joutua valehtelijaksi Jumalan edessä, Jumalan, joka pelasti henkeni. Suudelllessasi vapisevia huuliani et sinä tiennyt koskettavasi kuolemaa.

— Voi taivas! Rakas lapsi, mitä sinä olet tehnyt? huudahti lähetyssaarnaaja.

— Rikoksen, isä, — virkkoi Atala, kääntäen katseensa pois, — mutta minä itse vain joudun kadotukseen; äitini minä pelastan.

— Lopeta! huudahdin minä epätoivoisena.

— No niin, — sanoi hän, — minä aavistin heikkouteni, ja lähtiessämme kylästä otin mukaani...

— Mitä? sanoi munkki.

— Mitä? kysyin minä kauhuissani.

— Se, se repii nyt rintaani.

Soihtu heltisi erakon kädestä, minä vaivuin Lopezin tyttären viereen ja luolan pimeydessä kuului meidän kaikkien nyhkytykset.

— Rohkeutta, rohkeutta! sanoi vanha munkki hetken kuluttua ja riensi sytyttämään lampun. — Me kadotamme vain kalliita hetkiä. Ottakaamme onnettomuus vastaan uskovaisina kristittyinä; tuhkaa päämme päällä ja nuora kaulassa anomme häneltä armoa, valmiina taipumaan Hänen tahtoonsa. Ehkä vielä on aikaa. Tyttäreni, miksi et avannut minulle sydäntäsi jo eilen illalla?

— Voi, isäni, — sanoi Atala, — etsin sinua yöllä, mutta taivas oli syntieni

rangaistukseksi johdattanut sinut pois luolasta. Nyt on kaikki apu turhaa. Itse intiaanitkaan eivät tiedä mitään lääkettä sitä myrkkyä vastaan, jota olen nauttinut, niin hyvin kuin he tuntevatkin kaikki myrkyt ja lääkkeet. Voi, Chactas, kuvittele kauhuani, kun kuolema ei tullutkaan niin pian kuin olin odottanut. Rakkauteni antoi minulle monin kerroin voimia: minun on niin vaikea erota sinusta!

Nyt en enää säästänyt kyynelin Atalan sanoja, vaan voimakkain mielenpurkauksin, joiden valtaan villit joutuvat, kun heidän tunteensa pyrkivät esille. Vieriskelin mielettömänä maassa, väännellen ja pureskellen käsiäni.

Vanhus kävi vuoroon kummankin luona ja osoitti meitä kohtaan mitä suurinta hellyyttä. Huolimatta vanhuudestaan ja oman sydämensä rauhasta, ymmärsi hän meitä nuoria, ja hänen uskonsa antoi hänen äänelleen suloisen, liikuttavan sävyn.

Eikö tuo munkki, joka neljänkymmenen vuoden ajan joka päivä oli uhrannut itsensä Jumalan ja ihmisten palvelukseen, eikö hän muistuttanut Israelin kiitosuhreja, jotka alituisesti paloivat kukkuloilla Jumalan kunniaksi?

Voi, turhaan koetti hän etsiä lievitystä Atalan tuskille! Väsymys, suru, myrkky ja intohimo, kuolettavampi kuin kaikki maailman myrkyt yhteensä, yhtyivät riistämään pois erämaan kukkasen.

Iltaa myöten kävivät oireet yhä vakavammiksi. Atalan ruumis herpaantui kokonaan ja hänen kätensä ja jalkansa kävivät kylmiksi.

— Hiero minun sormiani! sanoi hän minulle. — Tunnetko, kuinka ne ovat jähmettyneet?

En tiennyt mitä vastata, ja tukka nousi päässäni. Hetkisen kuluttua lisäsi hän:

— Eilen, rakkaani, tarvitsi sinun vain koskettaa minua, niin rupesin heti vapisemaan, ja nyt en tunne enää käsiesi kosketusta ensinkään, tuskin kuulen ääntäsiäkään enää. Kaikki katoaa täällä luolassa. Laulavathan linnut? Auringon pitäisi juuri nyt mennä mailleen. Chactas, kuinka kauniisti se vielä siroitteleekaan säteensä haudalleni erämaassa!

Kun Atala huomasi, että hänen sanansa saattoivat silmämme kyyneltymään, virkkoi hän:

— Antakaa minulle anteeksi, rakkaat ystävät. Minä olen tosin hyvin heikko, mutta ehkä minä taas paranen ja voimistun. Kuolla niin nuorena, niin äkkiä, kun elämä vielä voimakkaana sydämessä sykähtelee! Rukouksen haltia, armahda minua! Tue minua! Luuletko, että äitini on tyytyväinen ja että Jumala antaa minulle anteeksi?

— Tyttäreni, — vastasi munkki liikutettuna, pyyhkien vapisevilla, silvotuilla sormillaan kyyneleet silmistään — tyttäreni, sen minkä olet tehnyt olet sinä tehnyt ymmärtämättömydestä. Sinä olet kasvanut villien parissa ja olet ollut vailla tarpeellista opetusta. Sinä et tiennyt, että kristitty ei saa riistää itseltään henkeä. Ole sentähden lohdutettu, rakas karitsaiseni! Jumala, joka tutkii sydämet, antaa sinulle anteeksi. Äitisi ja tuo ajattelematon lähetyssaarnaaja, joka oli hänen sielunpaimenensa, ovat rikollisempia kuin sinä. Heillä ei ollut oikeutta vaatia sinulta moista lupausta. Olkoot he kuitenkin Herran rauhassa! Sinä olet surkuteltava esimerkki siitä, mihinkä harhaan viety into ja puuttuva valo voivat saattaa uskonnollisen mielen. Rauhoitu, lapseni, Jumala katsoo tarkoitustasi, joka oli puhdas, eikä tekoasi, joka oli tuomittava.

Jos sinun aikasi on nyt tullut käydä Herran lepoon, niin tiedä, lapseni, että kadottaessasi maailman, menetät sinä perin vähän. Huolimatta elämäsi yksinäisyydestä, olet sinä saanut kokea suruja. Mitä olisit sinä tuntenut, jos olisit saanut olla suuren maailman tuskien todistajana, jos sinä Europan rannoilla olisit saanut kuulla vanhan maailman kaikuvat tuskanhuudot? Majojen ja linnojen asukkaat, kaikki kärsivät ja tuskittelevat siellä. Kuningattaret itkevät samoin kuin yksinkertaiset naiset, ja on ihmetellen nähty kuninkaittenkin silmistä tulvimalla tulvivan kyyneleitä.

Itketkö sinä rakkauttasi? Tyttäreni, yhtä hyvin voisit itkeä unelmaa. Tunnetko sinä ihmissydämen, ja voitko arvioida sen tunteitten kestävyyttä? Helpompi on laskea aaltoja myrskyävällä merellä.

Eikö totta, tyttäreni, että kaunein rakkaus oli se, jota ensimmäinen mies ja ensimmäinen nainen tunsivat, lähdettyään Luojan kädestä? Paratiisi oli heille avoinna, ja he olivat viattomat ja kuolemattomat. Eva oli luotu Aatamia ja Aatami Evaa varten. Kun he kaikesta huolimatta eivät voineet säilyttää onneaan, niin mikä aviopari voisikaan sen heidän jälkeensä tehdä?

Minä tahdon, lapseni, säästää sinua kuulemasta yksityiskohtia avioliiton huolista, riidoista, molemminpuolisista moitteista, levottomuudesta ja kaikista

noista salaperäisistä suruista, jotka aviovuoteen ympärillä vaaniskelevat. Vaimon tuskat uusiintuvat joka kerta, kun hän tulee äidiksi, ja itkien menee hän naimisiin. Kuinka rajattomasti hän sureekaan, kun vasta syntynyt lapsi, jota hän on imettänyt, kuolee hänen helmaansa! Vuoret huokaavat ja valittavat. Kukaan ei voinut lohduttaa Rachelia, kun hän oli menettänyt poikansa. Äidin suru oli niin katkera, että minä olen kotimaassani nähnyt ylhäisten, kuninkaitten rakastamien naisten jättävän hovin ja hautautuvan luostarin muurien sisälle, menetettyään lapsensa.

Mutta ehkä sinä väität, että nämä viimeksi mainitut esimerkit eivät sovellu sinuun, että toivomuksesi oli saada viettää yksinäistä elämää miehesi kanssa, jonka sydämesi oli valinnut, että sinä olit vähemmin toivonut avioliitolta rauhanhetkiä kuin sitä hullua huumausta, jota nuoret kutsuvat *rakkaudeksi*? Kuvitteluja, harhakuvia, tuhmuuksia! Minäkin olen tuntenut sydäntuskia, tyttäreni. Tämä pää ei ole aina ollut kalju, eikä tämä rinta niin rauhallinen kuin se sinusta nyt näyttää olevan. Usko miestä, joka tuntee elämää! Ihmismieli on vaihtelevainen, eikä se rakasta kauan samaa esinettä samalla voimalla. Esiintyy aina kohtia, jotka synnyttävät erimielisyyksiä, ja se raskauttaa aikaa myöten elämää.

Lopuksi, rakas tyttäreni, erehtyvät ihmiset suuresti autuudenunelmissaan: he unohtavat, että kaikkien on kerran kuoltava. Olkoon onni kuinka suuri tahansa, hauta muuttaa kaikki Aatamin jälkeläiset samanlaisiksi. Chactasinkaan silmät eivät eroittaisi sinua sisartesi joukosta haudassa.

Rakkauden valta loppuu matojen ryhtyessä toimeensa. Mutta mitä minä sanonkaan, mitä puhunkaan maallisen rakkauden voimasta? Tahdotko tietää, minkälaista se on, tyttäreni? Jos joku nousisi haudastaan muutamia vuosia kuolemansa jälkeen, niin epäilen, tokko nekään, jotka vuodattivat runsaimmat kyyneleensä hänen haudallaan, iloitsisivat hänen paluustaan. Niin pian solmitaan uusia suhteita; niin helposti mukaudutaan uusiin tapoihin. Niin vaihtelevainen on ihminen. Niin vähäarvoinen on elämämme ystäviemmekin silmissä.

Kiitä sentähden jumalallista Kaitselmusta, että sinä niin pian saat lähteä tästä tuskien laaksosta. Pilvien yläpuolella valmistetaan sinulle jo valkoista neitsytpukua ja loistavaa kruunua. Kuulen Pyhän neitsyen jo tervehtivän sinua: 'Tule, uskollinen palvelijani, tule kyyhkyläiseni! Tule ja asetu paikallesi näitten neitsyeitten joukkoon, jotka ovat uhranneet kauneutensa ja nuoruutensa hyvän palvelukseen! Tule, taivaallinen ruusu, ja levähdä Jesuksen Kristuksen rinnoilla!

Tämä arkku, jonka valitset häävuooteeksesi, ei petä sinua ja taivaallisen ylkäsi syleily kestää ijankaikkisesti.'

Kuten päivän viimeinen säde tyynnyttää tuulet ja karkottaa pilvet, niin rauhoittivat vanhuksen sanat levottomuuden rakastettuni rinnasta. Häntä ei nyt näkynyt muu huolestuttavan kuin minun tuskani, ja hän koetti keksiä keinoja onnettomuuteni helpottamiseksi. Hän sanoi kuolevansa onnellisena, jos minä vain lupaisin kuivata hänen kyöneleensä. Hän puhui äidistäni ja kotimaastani. Hän koetti haihduttaa tuskiani, kohdistamalla ajatukseni menneisiin koettelemuksiin. Hän kehoitti minua pysymään kärsivällisenä ja puhtaana.

— Sinä et jää ainiaaksi onnettomaksi, — sanoi hän, — vaikka taivas sinua tänään koetteleekin. Sinun on tästä opittava ottamaan osaa toisten suruihin. Sydän, Chactas, on puun kaltainen, joka antaa parantavan lääkkeensä ihmiselle vasta sitten kun teräs on sitä itseään haavoittanut.

Sanottuaan tämän kääntyi hän lähetyssaarnaajaan, etsien häneltä lohtua, jota itse oli minulle antanut. Jakaen ja vastaanottaen lohdutusta puhui ja kuunteli hän elämän sanoja kuolinvuoteella.

Sillä aikaa osoitti erakko monenlaista huolenpitoa. Hänen armeliaisuutta uhkuva sydämensä vuodatti uutta voimaa hänen vanhoihin jäseniinsä. Hän valmisti lääkkeitä, viritti takkavalkean, kohensi vuodetta ja puhui koko ajan liikuttavia sanoja Jumalasta ja vanhurskaiden autuudesta. Uskonnon palava soihtu kädessään kulki hän Atalan edellä hautaan, näyttäen hänelle sen oudot ihmeet. Matalan luolan katto ikäänkuin avautui tuon kristityn taivaaseen astumisen edellä, ja taivaan enkelit seurasivat, kuinka usko yksin taisteli rakkautta, nuoruutta ja kuolemata vastaan.

Ja tämä jumalallinen usko voitti, sen saattoi havaita siitä vienosta surumielisyydestä, joka sydämemme valtasi ensimmäisten tunteenpurkausten jälkeen.

Keskiyöllä näytti Atala kokoavan voimansa, sanellakseen rukoukset munkin perässä. Sitten ojensi hän minulle kätensä ja sanoi tuskin kuultavalla äänellä:

— Outalissin poika, muistatko yötä, jolloin luulit minua viimeisten lemmenhetkien immeksi? Mikä kummallinen ennustus tulevasta kohtalostamme!

Hän vaikenä, jatkaakseen hetken kuluttua:

— Ajatellessani, että minun täytyy luopua sinusta ijäksi, ponnistelee elinvoima sydämessäni niin, että minusta tuntuu melkein siltä kuin rakkaudella olisi kylliksi voimaa tekemään minut kuolemattomaksi. Mutta, oi Jumalani, tapahtukoon sinun tahtosi!

Atala vaikenä taas hetkiseksi. Sitten jatkoi hän:

— Nyt minun on vain pyydettävä anteeksi, että olen tuottanut sinulle niin paljon tuskia. Minä olen kiusannut sinua paljon ylpeydelläni ja oikuillani. Chactas, pari multalapiollista haudallani luopi maailmoja välillemme ja vapauttaa sinut kantamasta surullisen kohtalon taakkaa.

— Anteeksiko? vastasin minä kyynelten tukahduttamana. — Enkö minä juuri ole tuottanut sinulle onnettomuuksia?

— Ystäväni, — keskeytti hän, — sinä olet tehnyt minut ylen onnelliseksi; jos saisın alottaa elämäni uudestaan, valitsisin edelleenkin onnen saada rakastaa sinua vaarojen uhkaamassa maanpaossa kuin pysyä kotiseudun rauhaisuudessa.

Tässä sammui Atalan ääni. Kuolon varjot laskeutuivat hänen silmiensä ja suunsa ympärille. Hänen haparoivat sormensa etsivät jotakin. Hän puheli kuulumattomalla äänellä näkymättömien henkien kanssa. Sitten ponnisti hän voimiansa ja koetti, joskin turhaan, irroittaa kaulastaan pientä ristiä. Hän pyysi minua auttamaan ja sanoi:

— Puhellessasi ensi kertaa kanssani näit sinä tämän ristin nuotion valossa kaulallani. Muuta ei Atala omistanut. Lopez, isämme, lähetti sen äidilleni muutamia päiviä ennen syntymääni. Ota se perinnöksi minulta, oi veljeni; kätke se muistoksi koettelemuksistani! Ano elämän suruissa lohdutusta Jumalalta.

— Chactas, — jatkoi hän, — minä pyydän sinulta vielä jotakin. Ystäväni, maallinen liittomme oli lyhyt, mutta meitä odottaa pitempi elämä. Kuinka kauheata on erota sinusta ainiaaksi! Minä menen tänään edellä ja odotan sinua taivaan valtakunnassa. Jos olet rakastanut minua, niin käänny kristinuskoon, joka on kerran jälleen yhdistävä meidät. Se näyttää tänään esimerkin voimastaan, antaen minun erota sinusta ilman epätoivon tuskia. — Kuitenkaan, Chactas, en vaadi sinulta valaa — sillä minä tiedän varsin hyvin, kuinka vala painaa ihmistä. Se ehkä eroittaisi sinut naisesta, onnellisemmasta kuin minä. Oi, äitini, anna anteeksi tyttärenne! Oi, Pyhä Neitsyt, älä pahastu! Minä lankean jälleen syntiini ja minä riistan sinulta, oi Jumalani, ajatuksia, joitten tulisi kuulua ainoastaan

sinulle.

Suuren tuskan vallassa lupasin Atalalle kääntyä kristinuskoon.

Erakko nousi nyt seisomaan ja kohotti pyhässä innostuksessa käsivartensa luolan kattoa kohti, sanoen:

— Nyt on aika, nyt on aika kääntyä Jumalan puoleen!

Tuskin oli hän lausunut nämä sanat, kun joku yliluonnollinen voima pakoitti minut polvilleni, ja minä nojasin pääni Atalan vuoteeseen.

Munkki avasi salaperäisen komeron, jossa oli silkkiliinan peittämä kultainen maljakko. Hän lankesi polvilleen ja rukoili hartaasti.

Oli aivan kuin voimakas loiste olisi äkkiä valaissut luolan. Ilmassa kaikui enkelien laulu ja taivaan harppujen soitto; ja kun erakko otti esille pyhän kalkin tabernakelista, luulin minä Jumalan itsensä astuvan alas luolaan.

Pappi avasi kalkin. Hän otti sormiensa väliin lumivalkoisen öylätin ja ojensi sen Atalan huulille lausuen salaperäisiä sanoja.

Kuoleva lepäsi siinä silmät taivaaseen kohotettuina, ja säteili innostuksesta. Näytti kuin hän olisi voittanut kaikki tuskansa. Hänen huulensa avautuivat ja ottivat hartaina vastaan Jumalan, joka oli kätkeytynyt pyhään leipään.

Senjälkeen katoi Jumalan palvelija puuvillatukon pyhään öljyyn ja voiteli sillä Atalan ohimoita, katsellen kuolevaa tyttöä. Äkkiä sanoi hän korkealla äänellä:

— Mene rauhaan, kristitty sielu, yhtyäksesi Luojaasi!

Silloin kohotin minä pääni ja huudahdin, nähdessäni öljymaljakon:

— Isä, antaako se lääke Atalalle elämän?

— Antaa, poikani, — sanoi ukko sulkien minut syliinsä, — ijankaikkisen elämän.

Atala oli juuri hengähtänyt viimeisen kerran.

* * * * *

Toistamiseen oli Chactasin nyt pakko keskeyttää kertomuksensa pitkäksi aikaa. Kyyneleet valuivat virtanaan hänen silmistään, ja hän puhui katkonaisin sanoin.

Sokea mies paljasti povensa ja otti esille Atalan ristin.

— Kas tässä, sanoi hän, — tuon onnettoman päivän lahja. Oi, René, poikani, sinä näet sen, mutta minä en. Sano, onko kulta muuttunut näitten pitkien vuosien kuluessa? Etkö näe kyynelten jälkiä? Voitko eroittaa paikan, jota hurskas nainen huulillaan kosketti?

— Miksi sinä, Chactas, et jo aikoja sitten ole antanut ristiä itseäsi? Mitkä ovat ne joutavat, armottomat syyt, jotka ovat pidättäneet sinua esi-isiesi harhaluuloissa?

Niin kysyi hän itseltään ja jatkoi sitten:

— Ei, nyt en enää aijo siirtää sitä pitemmälle! Maa huutaa minulle: 'Koska astut sinä hautaan, ja mitä sinä odotat, kun vitkastelet, etkä omaksu kristinoppia?'

— Oi, maa, sinä olet jo tarpeeksi odottanut minua! Heti kun pappi on kasteen kautta uudestisyntyttänyt tämän pään, joka on suruissa valjennut, toivon saavani jälleen yhtyä Atalani kanssa.

Mutta kertokaamme tarina loppuun.

Hautaus.

En edes koetakaan, oi René, kuvailla sitä tuskaa, joka valtasi sieluni, kun Atala oli kuollut. Siihen tarvitsisin enemmän hehkua kuin minussa nyt on jälellä. Kaksi päivää olin kerrassaan tunteeton erakon lohdutuksille. Koettaessaan rauhoittaa minua, karttoi hän kaikkia maallisia lohdutuskeinoja. Hän kertasi ainoastaan: — Poikani, se oli herran tahto! ja sulki minut syliinsä. Minä en olisi koskaan saattanut uskoa, että nuo muutamat, nöyrät, kristilliset sanat olisivat voineet sisältää niin paljon lohdutusta, ellen itse olisi kokenut sitä.

Vanhan Herran-palvelijan lempeys, hurskaus ja väsymätön kärsivällisyys voittivat vihdoin sydämeni. Kainostelin kyyneliä, joita vanhus oli tähteni

vuodattanut.

— Isäni, — sanoin hänelle, — nuorukaisen kiihkeät tunteet eivät saa häiritä päiviesi rauhaa. Anna minun viedä pois rakastettuni ruumis. Hautaan hänet jonnekin aarniometsän kätköön, ja jos minun on pakko yhä edelleenkin elää, niin koetan tehdä itseni niiden taivaallisten häitten arvoiseksi, joista Atala puhui.

Kuultuaan nämä nöyryyttä ja toivoa ilmaisevat sanat huudahti hän liikutuksesta väräjäväällä äänellä:

— Oi, Jesus Kristus, jumalallinen Mestarini, tässä tunnen veresi voiman. Se varmasti pelastaa tämän nuoren miehen. Täydennä tekosi, oi Jumala! Anna rauha tälle murheelliselle sielulle ja jätä hänen suruistaan jällelle vain hiljaisia ja kehoittavia muistoja!

Hän kieltäytyi antamasta minulle Lopezin tyttären ruumista, ehdottaen, että kutsuisimme uskovaiset koolle laaksoon ja hautaisimme hänet kaikkien kristillisten menojen mukaan. Vastustin puolestani tätä.

— Ihmiset eivät tunteneet Atalan hyveitä ja onnettomuuksia, — sanoin minä. — Olkoon hänen hautansa, jonka me molemmat salassa kaivamme, heille yhtä tuntematon.

Ja me päätimme seuraavana aamuna auringon noustessa haudata Atalan *Kuolon laaksoon* johtavan luonnonsillan holviin. Lisäksi päätettiin viettää yö rukoillen hänen paariensa ääressä.

Illan lähetessä nostimme kalliit jäännökset luolan suulle, joka antoi pohjoiseen päin.

Erakko oli käärinyt hänet europalaiseen liinavaatteeseen, jonka hänen äitinsä oli joskus kutonut. Se kangaskappale oli ainoa muisto hänen kotiseudultaan ja tarkoitettu hänen omaan hautaansa.

Atala lepäsi mimosakukkais-vuoteella. Hänen päänsä, jalkansa, olkapäänsä ja osa rintaansa olivat paljaina. Hänen hiuksissaan oli kuihtunut magnoliakukka... sama, jonka olin laskenut hänen neitsytkuoteelleen äidinunelmien välittäjäksi. Hänen huulensa, jotka muistuttivat kaksi päivää sitten kuihtunutta ruusun umpua, näyttivät hymyilevän. Läpinäkyvän kalvailla poskilla kuului muutamia sinerviä suonia. Hänen kauniit silmänsä olivat ummessa, hänen jalkansa lujasti

puristuneet yhteen, ja hänen alabasterinvalkoiset kätensä lepäsivät rinnalla.

En ole koskaan nähnyt niin taivaallista näkyä! Joka ei tiennyt, että nuori tyttö oli aikoinaan leikkinyt auringonpaisteessa, olisi voinut pitää häntä uinuvaa viattomuutta esittävänä marmoripatsaana.

Munkki rukoili herkeämättä koko yön. Minä istuin hiljaa paarien ääressä Atalan pääpuolella. Kuinka usein olinkaan pitänyt nukkuvan Atalan kaunista päätä polvillani! Kuinka usein olinkaan kumartunut hänen ylitsensä kuunnellakseni ja hengittäkseni hänen hengitystään. Mutta nyt ei tuosta liikkumattomasta rinnasta kuulunut ääntäkään, ja minä odotin turhaan, että hän heräisi unestaan.

Kuu loi valjut säteensä tälle kuolinvuoteelle. Se kohosi keskiyön taivaalle kuin valkopukuinen vestaali, joka oli tullut itkemään toverinsa haudalle, ja sen kalpea valo antoi koko aarniometsälle surullisen sävyn.

Tuon tuostakin kastoi munkki kukoistavan oksan vihkiveteen ja ravisteli sitä sitten, jolloin ilma täyttyi taivaallisista tuoksuista. Toisinaan hyräili hän jollakin ikivanhalla sävelellä muutamia runoilija Jobin kirjoittamia vanhoja värsyjä:

Minä olen kuihtuneen kukan ja kuivaneen ruohon kaltainen.
Miksi on valo suotu kurjille ja elämä murheellisille sydämille?

Niin lauloi vanhus. Hänen syvä ja jonkunverran väräjävä äänensä vieräsi erämaan hiljaisuudessa. Virrat ja metsät toistivat sanat *Jumala* ja *hauta* lukemattomia kertoja. Metsäkyyhkysten kuherrus, puron lorina vuoristossa ja eksyneitä matkamiehiä opastava kellonsoitto yhtyivät surulauluksi, ja minä olin kuulevinani kuolleitten köörin vastaavan Kuolon laaksosta erakon hyminään.

Vähitellen alkoi päivä valjeta idässä. Varpushaukat kirkuivat vuorten huipuilla, ja näädat palasivat jalavien onkaloihin.

Nyt oli aika ryhtyä saattamaan Atala viimeiseen lepopaikkaansa. Otin ruumiin hartioilleni. Erakko kulki edelläni lapio kädessään. Vanhuus ja kuolema hiljensivät niin hänen kuin minunkin askeleitani.

Nähdessäni koiran, joka myrsky-yönä oli löytänyt meidät ja nytkin hääri iloisena ympärillämme, en voinut pidättää kyneleitäni.

Usein heitti viileä aamutuuli Atalan suortuvat kuin kultaharson silmilleni. Vähän

väliä täytyi minun, taakkani näännyttämänä, laskea hänet mättäälle ja istuutua itse viereen levähtämään.

Vihdoin päädyimme perille ja astuimme siltaholviin. Poikani, ajattele mikä näky: nuori villi ja vanha erakko olivat siinä vastakkain polvillaan aarniometsässä ja kaivoivat hautaa nuorelle tytölle, joka lepäsi kalpeana ja kuolleenä heidän vieressään!

Kun työ oli tehty, laskettiin Atala multavuoteeseensa. Voi, minä olin toivonut saavani valmistaa hänelle aivan toisenlaisen vuoteen!

Otin pivollisen multaa ja katsoin viimeisen kerran rakastettuni kasvoja. Sitten siroitin mullan seitsentoista vuotiaan otsalle. Näin hänen piirteittensä vähitellen häviävän ja hänen suloisen siroutensa katoavan ijankaikkisuuden verhon taakse. Nyt näkyi enää hänen povensa mullan alta kuin valkoinen lilja.

— Lopez, — huudahdin silloin, — poikasi kätkee tässä tyttäresi maan poveen!

Ja minä kätkin Atalan ikuisen levon multa.

* * * * *

Me palasimme takaisin luolaan ja minä ehdotin lähetysaarnajalle, että jäisin hänen läheisyyteensä. Mutta hurskas vanhus, joka ihmeellisesti tunsu ihmissydämen, ymmärsi tarkoitukseni.

— Chactas, Outalissin poika! sanoi hän. — Kun Atala vielä eli, pyysin minä itse teitä jäämään luokseni, mutta nyt on kohtalosi muuttunut ja sinun on ennen kaikkea ajateltava velvollisuuksiasi heimoasi kohtaan. Usko minua, poikaseni, tuska ei ole ikuinen. Ennemmin tai myöhemmin se parantuu, sillä ihmissydän ei muuten jaksaisi sitä kantaa. Me emme voi kauan pysyä onnettominakaan. Käänny takaisin Meschacebelle; etsi äitisi ja lohduta häntä, sillä hän on kauan itkenyt sinua ja tarvitsee tukeasi. Anna opettaa itsellesi Atalan uskontoa, kun tilaisuus sallii, ja muista, että sinä olet luvannut hänelle pysyä siveänä ja kastattaa itsesi. Minä vartioin täällä hänen hautaansa. Mene rauhaan, poikani! Jumala, rakastettusi sielu ja vanhan ystäväsi sydän seuraavat sinua!

Niin puhui minulle luolan erakko. Kunnioitukseni häntä ja hänen viisauttaan kohtaan oli liian suuri, voidakseni vastustaa hänen tahtoansa. Seuraavana päivänä jätin kunnianarvoisan isäntäni, joka jäähyväishetkenä antoi viimeiset

neuvonsa ja siunauksensa.

Menin haudalle. Hämmästyin nähdessäni pienen ristin kummulla, ikäänkuin maston huipun, joka meressä osoittaa, mihin paikkaan laiva on vajonnut. Ymmärsin, että erakko oli ollut siellä yöllä rukoilemassa, ja tämä ystävyyden ja uskon osoitus liikutti minua syvästi.

Tunsin kiusausta kaivaa hauta auki, saadakseni vielä kerran nähdä rakastettuni, mutta kunnioitukseni kuolemaa kohtaan pidätti minut siitä.

Istahdin vastaluodun hautakummun ääreen. Tukien kyynärpäitani polviin ja nojaten kasvoni käsiin, istuin siinä karvaisiin unelmiin vaipuneena.

Oi, René, silloin ajattelin ensi kerran vakavasti ihmiselämän katoavaisuutta, ja aikeittemme turhuutta! Voi, poikani, kelläpä ei olisi ollut aihetta tehdä samoja havaintoja? Minä olen nyt ainoastaan talvien valkaisema ja vuosien rasittama hirven jäkkyrä, mutta huolimatta pitkästä iästäni ja kokemuksistani en vielä ole tavannut ihmistä, joka ei olisi pettynyt onnensa unelmissa, en sydäntä, joka ei olisi salaisesti valittanut!

Myöskin näennäisesti onnellisimmat sydämet muistuttavat Alachuan ruohoaavikon lammikoita: pinta näyttää tyyneltä ja puhtaalta, mutta pohjalla kihisee krokotiileja, joita lammikko elättää.

Kun aurinko oli kerran noussut ja laskenut, valmistauduin seuraavana aamuna haikaran ensi huudon kuultuani lähtemään haudalta. Kolme kertaa kutsuin Atalan henkeä; kolme kertaa vastasi erämaan henki siltaholveista huutoihini. Sitten käännyin tervehtien itään päin ja näin kaukana vuoripolulla erakon, joka oli matkalla jonkun apuakaipaavan majaan.

Lankesin polvilleni ja syleilin kumpua, huutaen:

— Nuku rauhassa täällä vieraalla maalla, sinä surkuteltava vapauteen päässyt olento! Vastalahjaksi rakkaudestasi, maanpaostasi ja kuolostasi hylkää nyt Chactaskin sinut!

Sitten riistäysin väkisin haudan luota, jättäen luonnon muistomerkin helmaan vielä suuriarvoisemman muiston: siveän, yksinkertaisen hautakummun.

Jälkilause.

Chactas, natchezi Outalissin poika kertoi tämän Renélle, europalaiselle. Isät jättivät kertomuksen lapsilleen, ja minä kaukainen muukalainen, olen jäljentänyt sen tarkasti tähän, niinkuin intiaanit ovat sen minulle tarinoineet.

Tässä kertomuksessa kuvastui minulle villin metsästäjäkansan elämä, uskonto ja alkuperäiset lait evankeliumin valoa, rakkautta ja henkeä vasten, intohimojen ja hyveitten taistelu luonnonlapsen sydämessä sekä lopuksi kristillisyyden voitto kuumimman tunteen ja pelätyimmän kauhun: rakkauden ja kuoleman ylitse.

Kun muinoin seminoli haastoi minulle tämän tarinan, tuntui se minusta viehättävältä ja kauniilta voimakkaine erämaantunnelmineen, joiden jäljentämisestä en mitenkään tahdo kerskailla. Mutta eräästä seikasta tahdon päästä selvyyteen. Kyselin kuinka isä Aubryn kävi, mutta kukaan ei sitä tiennyt. Enkä olisi koskaan saanut siitä selkoa, ellei kaikkia ohjaava Kaitselmus olisi ilmaissut minulle, mitä halusin tietää.

Olin samoillut pitkiä Meschaceben rantoja, jotka ennen olivat uuden Ranskan rajana etelässä, ja halusin päästä pohjoiseen katsomaan suurta luonnonihmettä, Niagaran putousta.

Olin ehtinyt lähelle tuota Aganonsionin vanhassa maassa sijaitsevaa putousta, kun eräänä aamuna, vaeltaessani tasangolla, näin naisen, joka istui puun alla, pitäen kuollutta lasta polvellaan.

Lähestyin hiljaa nuorta äitiä ja kuulin hänen ääntelevän:

— Jos olisit jäänyt luoksemme, rakas lapsi, niin kuinka miehekkäästi olisitkaan jännittänyt jousta! Kätesi olisi hillinnyt rajuimmankin karhun; ja vuorilla olisit saavuttanut nopsimmankin kauriin. Nuorena muutit sinä, vuorten valkea kärppä, sielujen valtakuntaan! Kuinka tulet siellä toimeen? Isäsihän ei ole siellä metsänsaalista antamassa. Sinua paleltaa, eikä sinulla ole nahkoja pakkasen suojaksi! Oi, minun täytyy kiirehtiä luoksesi laulaakseni kanssasi ja tarjotakseni sinulle rintojani!

Nuori äiti lauloi väräjäväällä äänellä, tuudittaen lasta helmassaan, tiputtaen äidinmaitoa sen kalpeille huulille ja huolehtien siitä aivan kuin elävästä olennosta.

Tämä vaimo aikoi antaa auringon kuivata lapsensa, ennenkuin hän kätki sen isiensä hautaan. Hän riisui esikoisensa ja hengitti hetkisen sen huulille laulaen:

— Poikani sielu, oi kaunis sielu, huuliani suudellen antoi isäsi sinulle kerran hengen. Voi, minun suudelmani eivät kykene synnyttämään sinua uudestaan!

Sitten nousi hän ylös ja etsi puuta, jonka oksille olisi lapsensa asettanut. Hän valitsi tuoksuvan, punakukkaisen vaahteran.

Toisella kädellään taivutti hän oksan ja toisella asetti sille pienokaisensa, laskien sitten oksan taas irti, jolloin se vetäytyi takaisin alkuperäiseen asentoonsa, vieden pienen ruumiin mukanaan hienotuoksuisiin lehviin.

Kuinka liikuttava tuo intiaanilainen tapa onkaan! Olen nähnyt Crassuksien ja Caesarien mahtavat muistomerkit, mutta enemmän tehoavat minuun nämä ilmahaudat, joita länsituuli tuudittaa ja joihin satakieli rakentaa pesänsä, visertäen surunvoittoisia säveliään. Olipa siellä sitten nuoren naisen ruumis, jonka rakastajan käsi on ripustanut kuolinpuuhun, tai rakas pienokainen, jonka äiti on asettanut linnunpesien joukkoon, tapa on yhtä kaunis.

Lähestyin vaimoa, joka nyyhkytti vaahteran juurella, laskien käteni hänen päänsä päälle, ja kajautin kolme valitushuutoa, alkuasukkaitten tavan mukaan. Sanaa virkkamatta tartuin, kuten hänkin oli tehnyt, oksaan ja karkoitin pois hyönteisiä, jotka surisivat lapsen ruumiin ympärillä. Mutta samalla säikytin kyyhkysen lentoon. Intiaanitar sanoi heti:

— Kyyhkynen, ellet ole poikani sielu, olet sinä varmaankin äiti, joka etsii pesän paikkaa. Ota nämä suortuvat, joita en enää koskaan pese kiinanjuurivedellä. Ota ne pienokaistesesi suojaksi. Säilyttäköön suuri henki ne sinulle!

Sitten kääntyi hän puoleeni ja itki ilosta, nähtyään, että muukalainen toimitti hänen lapselleen viimeistä palvelusta. Sitten me taas leyhyttelimme.

Silloin lähestyi muuan nuorukainen.

— Celutan tytär, — sanoi hän, — ota lapsesi. Me emme jää enää tänne, vaan jatkamme matkaa auringon noustessa.

— Veli, — sanoin hänelle, — toivotan sinulle sinisen taivaan, paljon riistaa,

majavannahkavaipan ja toivorikkaan mielen. Kotisi ei siis ole täällä?

— Ei, — vastasi nuori mies, — me olemme maanpakolaisia ja etsimme uutta kotipaikkaa.

Sanoessaan tämän katkoi sotilas jousensa kärjellä umput lähimmistä kukista. Huomasin koskettaneeni kipeään kohtaan ja vaikenin.

Vaimo otti kuolleen poikansa oksalta ja ojensi sen miehelleen.

Silloin sanoin minä:

— Annatko minun sytyttää valkeasi tänä yönä?

— Meillä ei ole edes opasta, — vastasi sotilas. — Mutta tule kanssamme leiriin putouksen luo.

— Minä tulen, — ja me läksimme kaikki yhdessä. Hetkisen kuluttua saavuimme putoukselle, joka pani ilman kamalasti kumisemaan.

Putouksen muodostaa Niagaravirta, joka alkaa Erie-järvestä ja laskee Ontario-järveen. Sen korkeus on sataneljäkymmentäneljä jalkaa. Aina Erie-järvestä putoukseen saakka kiittää virta huimaavaa vauhtia, ja kun se heittäytyy alas pyörryttävästä korkeudesta, on se enemmän meren kuin virran näköinen.

Putous jakaantuu kahteen haaraan, kiemurrellen hevosenkengän muotoisena. Molempien haarojen välissä kohoaa saari, jonka aallot ovat onsittaneet altaia joka riippuu puineen keskellä ryöppyjä.

Virran päävuolle, joka syöksyy etelään päin, pyöristyy suunnattomaksi lieriöksi, särkyy sitten harsomaiseksi vaahdoksi ja kimaltelee auringonpaisteessa sateenkaaren kaikissa väreissä.

Toinen haara syöksyy kuin vedenpaisumuksen patsas kamalaan pimeyteen. Tuhannet sateenkaaret risteilevät välkkyen kuilun yläpuolella.

Kun vesi syöksyy vapisevia kallioita vasten, kohoaa se vaahtoavina ryöppyinä aina puitten latvojen korkeuteen, kuten savupatsaat suuressa tulipalossa.

Hongat, pähkinäpuut ja omituiset, aavemaiset kalliit ovat puitteina tälle

suuremmoiselle näytelmälle.

Ilmapaineen vaikutuksesta suistuvat käärmeet kiemurrellen syvyyteen ja labradorikarhu riippuu hännästään puunoksassa, pyydystellen äkkisyvästä hirvien ja muitten eläinten ruumiita.

Katsellessani näytelmää kauhun ja ihailun sekavin tuntein ovat intiaanitar ja hänen miehensä loitonneet. Etsin heitä sittemmin putouksen yläpuolelta ja tapasin heidät leiriytyneinä ruohostoon, joukossaan muutamia ukkoja, joiden edessä lepäsi nahkoihin käärittyjä luurankoja.

Ihmetellen kaikkea sitä, mitä olin viimeisten tuntien aikana nähnyt, istahdin nuoren intiaanittaren viereen ja kysyin:

— Mitä tämä kaikki merkitsee, sisareni?

— Veljeni, — vastasi hän, — tässä on kotimaamme multaa ja esi-isiemme luita, jotka otimme mukaamme pakoretkellemme.

— Kuinka te sitten olette joutuneet näihin onnettomuuksiin?

Celutan tytär vastasi:

— Me olemme natschez-suvun viimeiset jälkeläiset. Kostonhaluisten ranskalaisten toimeenpaneman verilöylyn jälkeen saivat pakoon päässeet veljemme turvapaikan naapuriemme chikassesien luota. Siellä elimme jonkun aikaa levossa ja rauhassa. Matta seitsemän kuukautta sitten saapui Virginiasta valkoihoisia miehiä alueellemme, selittäen erään europalaisen kuninkaan luovuttaneen sen heille. Me keräsimme esi-isiemme jäännökset ja läksimme erämaahan. Matkalla synnytin lapsen, mutta kun maitoni oli surujen heikontamaa, kuoli pienokaiseni.

Nuori äiti kuivasi kyyneleet hiuksillaan.

— Sisareni, — sanoin minä, — nöyrtykäämme suuren hengen edessä. Kaikki tapahtuu hänen tahdostaan. Me olemme kaikki vaeltajia. Esi-isämmekin olivat sellaisia, mutta on paikka, missä saamme levähtää. Ellen pelkäisi, että pidät minua liian uteliaana, kysyisin sinulta, oletko kuullut puhuttavan natchezi Chactasista?

Tämän kuullessaan katseli intiaanitar minua tarkkaavasti ja sanoi:

— Kuka on kertonut sinulle natchezi Chactasista?

— Viisaat, — vastasin minä. Intiaanitar jatkoi:

— Kerron sinulle, mitä tiedän, koska torjut pois kärpäsiä poikani ruumiilta ja puhuit niin kauniisti Suuresta hengestä. Minä olen eurolalaisen René, Chactasen ottopojan tytär. Chactas, joka sittemmin kastettiin, ja René saivat loppunsa verilöylyssä.

— Ihmiselämä on tuskista koottu, — vastasin minä kumartuen. — Ehkä sinä tiedät jotain isä Aubrystakin?

— Hänen kohtalonsa ei ollut onnellisempi kuin Chactasinkaan, — vastasi intiaanitar. — Cherokeeet, ranskalaisten viholliset, hyökkäsivät hänen lähetysasemansa kimppuun. Eksyneitä matkamiehiä opastava kellonsoitto johdatti heidät sinne. Isä Aubry olisi voinut paeta, mutta hän ei tahtonut hyljätä lapsiaan, vaan jäi vahvistamaan heitä esimerkillään. Hänet poltettiin roviolla kamalasti kiduttaen. Mutta pienintäkään valituksen huutoa ei hänen huuliltaan kuulunut. Liekkien keskellä rukoili hän pyöveliensä puolesta ja lohdutti onnettomuustovereitaan. Saadakseen hänet osoittamaan heikkouden merkkejä, laahasivat he nuoren, kristityn, kamalasti silvotun intiaanin hänen eteensä. Mutta suuri oli heidän hämmästyksensä, kun he näkivät nuorukaisen lankeavan polvilleen ja suutelevan vanhan erakon haavoja, tämän sanoessa: 'Poikani, enkelit ja ihmiset ovat lujuutemme todistajia'. Estääkseen häntä puhumasta, lävistivät mielettömät cherokeeet hänen kaulansa tulikuumalla raudalla. Kun hän ei enää voinut lohduttaa ihmisiä, heitti hän henkensä.

— Kerrottiin, että vaikka cherokeeet olivatkin nähneet villien lujina kestävän tuskiansa, myönsivät he, että isä Aubryn nöyrymielisyys oli ennen kuulumatonta ja hänen tuskanhalveksumisensa kerrassaan yli-inhimillistä. Hänen kuolemansa nähtyään kääntyi moni villi kristinuskoon.

— Kun Chactas muutamia vuosia myöhemmin palasi valkoihoisten maasta, sai hän kuulla, minkä kamalan kohtalon alaiseksi vanha rukouksen haltija oli joutunut. Hän lähti silloin noutamaan isä Aubryn ja Atalan jäännöksiä. Saavuttuaan paikalle, missä lähetysasema oli sijainnut, hän tuskin tunsi sitä. Järvi oli paisunut yli äyräittänsä ja ruohoaavikko oli muuttunut rahkasuoksi. Kivinen luonnonsilta oli romahtanut alas ja haudannut lohkaraitensa alle Atalan hautakummun ja Kuolon lehdon.

— Chactas harhaili kauan paikalla. Hän kävi erakon luolassa, joka oli kokonaan karhunmarja- ja vaapukkapensaitten peitossa; naarashirvi oli nyt asettunut sinne poikineen.

— Hän istahti paikalle, missä he olivat vartioinneet ruumista. Hänen istuessaan siinä surullisiin mietteisiin vaipuneena, luikerteli lähetyssaarnaajan kesy käärme esille pensaikosta ja kiertyi hänen jalkojensa juureen. Chactas otti uskollisen

ystävän syliinsä ja lämmitti sitä povellaan, sillä se oli ainoa muisto, mitä vielä oli jäljellä menneistä ajoista.

— Outalissin poika kertoi, että hän oli yön hämyssä nähnyt isä Aubryn ja Atalan haamujen liihoittelevan esille metsän pimennosta. Tämä näky herätti hänessä uskonnollista hartautta ja surumielistä iloa.

— Etsittyään turhaan sisarensa ja erakon hautoja, valmistautui hän lähtemään paikalta, kun luolan hirvi alkoi samassa hypellä hänen edessään. Hän seurasi eläintä, joka pysähtyi lähetysaseman ristin juurelle. Risti oli nyt sammaleen kattama, ja arojen pelikaani istahti mielellään sen madonsyömille haaroille levähtämään.

— Chactas tuli ajatelleeksi, että ehkä hirvi oli tuonut hänet munikin haudalle. Hän vieritti paikoiltaan kiven, joka ennen oli toimittanut alttarin virkaa, ja löysi sen alta miehen ja naisen luut. Hän ei hetkeäkään epäillyt niitten olevan tuon hurskaan erakon ja hänen rakastettunsa, eikä hän vaivannut päätään miettimällä, miten ne olivat sinne joutuneet. Ehkä enkelit olivat kulettaneet ne sinne?

Hän kääri jäännökset karhuntaljaan, otti ne mukaansa ja suuntasi askeleensa kotia kohden.

— Tässä, oi muukalainen, — päätti Celutan tytär, — ovat nuo jäännökset sekä lisäksi Chactasin omat luut!

Taivutin pääni niiden edessä ja ajattelin:

— Niin käy maailmassa kaiken, mikä on hyvää, puhdasta ja jaloa. Ihminen, elämäsi on vain haihtuva, tuskallinen unelma! Onnettomuudet, sielusi murheet ja ajatustesi ikuinen surumielisyys, ne yksin muodostavat sinun elämäsi.

Minä ajattelin koko yön Chactasia ja hänen erämaanrakkauttaan. Aamun sarastaessa lähtivät intiaanit taas vaeltamaan. Nuoret sotilaat kulkivat ensimmäisinä jonossa ja vaimot viimeisinä. Ensimmäinitut kantoivat esi-isien jäännöksiä, jälkimäiset vastasyntyneitä lapsiaan. Vanhukset kulkivat keskellä, isiensä ja jälkeläistensä, muistojensa ja toiveittensa, kadotettujen ja tulevien metsästysmaittensa vaiheilla.

Ja minä näin jonon verkalleen katoavan puitten taakse.

— Teitä, onnettomat intiaanit, jotka esi-isienne luita kantaen harhaillette uuden maailman aarniometsissä, teitä, jotka kurjuudessanne osoititte minulle vierasvaraisuutta, teitä en voi koskaan ystävydestänne palkita, sillä itsekin harhailen maanpaossa kodittomana, konnuttomana ja vähemmän onnellisena kuin te, sillä minulla ei ole edes isieni luita mukani.

End of the Project Gutenberg EBook of Atala, by F. R. de Chateaubriand

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK ATALA ***

***** This file should be named 50084-8.txt or 50084-8.zip ***** This and all associated files of various formats will be found in:
<http://www.gutenberg.org/5/0/0/8/50084/>

Produced by Tapio Riikonen

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will

support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this ebook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as

set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

* You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this

paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

* You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.

* You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

* You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and The Project Gutenberg Trademark LLC, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is in Fairbanks, Alaska, with the mailing address: PO Box 750175, Fairbanks, AK 99775, but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the

Foundation's web site and official page at www.gutenberg.org/contact

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:
www.gutenberg.org

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.